

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародного права,
європейської та євроатлантичної інтеграції

Спеціальність 293 «Міжнародне право»

Освітня програма 293.00.01 «Міжнародне право»

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ПОРУШЕННЯМИ МИТНИХ ПРАВИЛ

Здобувача 4-го курсу
денної форми навчання
Ширококордюк Вікторії Володимирівни

Науковий керівник:
Пироговська В.О., к.ю.н., доцент

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ МИТНИХ ПРАВИЛ

- 1.1.** Суб'єкти правової боротьби з порушення митних правил та їх правосуб'єктність
- 1.2.** Принципи та форми боротьби з порушеннями митних правил
- 1.3.** Відповідальність за порушення митних правил

РОЗДІЛ 2. ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ЯК АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

- 2.1.** Значення, поняття та види порушень митних правил
- 2.2.** Схеми порушень митного законодавства у галузі зовнішньоекономічної діяльності
- 2.3.** Міжнародно-правові акти у сфері боротьби з порушенням митних правил

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ БОРОТЬБИ З ПОРУШЕННЯМ МИТНИХ ПРАВИЛ

- 3.1.** Досвід зарубіжних країн щодо організації протидії порушень митних правил
- 3.2.** Інноваційні технології в митному контролі та боротьбі з порушенням митних правил
- 3.3.** Запобіжні заходи та інформаційна кампанія серед учасників зовнішньоекономічної діяльності щодо порушень митних правил

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах глобалізації, розширення міжнародної торгівлі та розвитку цифрової економіки питання митного регулювання набувають особливої ваги. Митні органи відіграють важливу роль у забезпеченні економічної безпеки держави, контролі за дотриманням фіскальних норм та захисті національних інтересів. Однак із посиленням інтеграційних процесів та збільшенням обсягів товарообігу зростає чисельність недодержання митних правил, що створює значні ризики для економічної стабільності держави, сприяє розвитку тіньового бізнесу та негативно впливає на добросовісних учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Контрабанда залишається однією з основних загроз економічній безпеці України. За даними Державної митної служби, кожного року фіксуються мільярдні втрати бюджету через ухилення від сплати митних платежів. Зокрема, значну роль у цьому відіграють недекларовані або неправильно задекларовані товари, підроблені документи та корупційні схеми на митниці. Митне регулювання є одним із ключових механізмів захисту внутрішнього ринку від нелегального імпорту, демпінгових товарів та контрафактної продукції. Водночас ефективність такого регулювання значною мірою залежить від якості правозастосування, а також від ступеня відповідальності за порушення митних правил.

У контексті євроінтеграції Україна зобов'язана гармонізувати своє митне законодавство з нормами ЄС, зокрема положеннями Митного кодексу Європейського Союзу. Це передбачає вдосконалення механізмів запобігання митним правопорушенням, посилення відповідальності за контрабанду та ухилення від митних платежів, а також впровадження сучасних технологічних рішень у митній сфері.

У боротьбі з митними правопорушеннями дедалі більшого значення набувають цифрові інструменти: автоматизовані системи ризик-менеджменту, електронні митні декларації, блокчейн-технології для відстеження товарів. Однак поряд із цими позитивними змінами виникають нові виклики, зокрема щодо кібербезпеки, підробки

електронних документів та незаконного використання цифрових платформ для митних махінацій.

У період воєнного стану в Україні митна система зазнала суттєвих змін. Запровадження спрощених процедур для гуманітарної допомоги, воєнних поставок та товарів критичного імпорту створює ризики для недобросовісного використання цих механізмів. Крім того, війна спричинила нові виклики, пов'язані з контрабандою зброї, незаконним вивезенням культурних цінностей та ухиленням від митного огляду через безконтрольні ділянки.

Отже, розгляд юридичного регулювання боротьби з порушеннями митних правил є надзвичайно актуальним у сучасних реаліях. Зміни у митному законодавстві, впровадження цифрових інструментів, посилення контролю та відповідальності, а також адаптація до європейських стандартів є ключовими завданнями для підвищення дієвості та результативності митної системи нашої держави. Покращення правових конструкцій у даній галузі, надасть змогу зміцнити економічну безпеку держави, створити сприятливі умови для чесного бізнесу та розвитку міжнародного співробітництва у сфері митного контролю.

Мета дослідження – аналіз правового регулювання боротьби з недотриманням митних правил, визначення проблемних аспектів.

Відповідно до мети передбачається **розв'язання наступних завдань:**

1. Визначити суб'єкти правової боротьби з порушення митних правил та їх правосуб'єктність.

2. Дослідити схеми порушень митного законодавства у галузі зовнішньоекономічної діяльності.

3. Схарактеризувати значення, поняття та види порушень митних правил.

4. Проаналізувати відповідальність за порушення митних правил.

5. Дослідити досвід зарубіжних країн щодо організації протидії порушень митних правил.

6. Проаналізувати запобіжні заходи та інформаційна кампанія серед учасників зовнішньоекономічної діяльності щодо порушень митних правил.

Об’єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі правового регулювання боротьби з порушеннями митних правил в Україні.

Предмет дослідження – нормативно-правові акти, міжнародні договори, судова практика та діяльність правоохоронних і митних органів у сфері запобігання, виявлення та притягнення до відповідальності за порушення митних правил.

Методи дослідження. Дослідження будь-якої правової проблематики вимагає комплексного підходу, що базується на застосуванні різноманітних наукових методів. Вибір методів зумовлений необхідністю отримання об’єктивних і обґрунтованих висновків щодо сучасного стану правового регулювання боротьби з порушеннями митних правил, виявлення проблем у цій сфері та формулювання можливих шляхів їх вирішення.

Діалектичний метод. Цей метод є базовим для всієї юридичної науки, оскільки дозволяє розглядати правове регулювання боротьби з порушеннями митних правил у динаміці, враховуючи постійні зміни у законодавстві та правозастосовній практиці. Використання діалектики сприяє виявленню закономірностей розвитку митного законодавства, розумінню взаємозв’язку правових норм та їх ефективності в сучасних умовах.

Системний метод. Боротьба з порушеннями митних правил є складним правовим і соціальним явищем, яке охоплює законодавчу базу, діяльність митних органів, судову практику, міжнародні норми тощо. Системний підхід дозволяє розглядати цю проблему комплексно, враховуючи не лише юридичний аспект, а й економічні, політичні та соціальні фактори, що впливають на ефективність митного регулювання.

Аналіз і синтез. Метод аналізу використовується для вивчення окремих аспектів правового регулювання, таких як законодавчі акти, судові рішення, міжнародні договори, статистичні дані щодо митних правопорушень. Синтез, у свою чергу, дозволяє поєднати отримані дані в єдину концептуальну модель та сформулювати загальні висновки щодо правозастосовної практики та перспектив удосконалення законодавства.

Формально-юридичний метод. Цей метод є одним із основних у правознавстві, оскільки передбачає аналіз нормативно-правових актів, що регулюють боротьбу з порушеннями митних правил. Використання формально-юридичного методу дозволяє виявити прогалини та суперечності у законодавстві, проаналізувати його узгодженість із міжнародними стандартами, оцінити ефективність правових норм.

Наукова новизна. Робота надає новий погляд на проблему правового регулювання порушень митних правил в Україні, зокрема через детальне вивчення всіх етапів боротьби з такими порушеннями – від запобігання до покарання. Дослідження виявляє існуючі прогалини та невідповідності між законодавчими актами та фактичним станом справ у митній сфері. Зокрема, науково обґрунтовано, що існують проблеми у виконанні вимог міжнародних митних конвенцій, через які Україна не завжди здатна ефективно застосовувати митні санкції, зокрема через невідповідність національного законодавства сучасним вимогам європейського митного права.

Один із основних напрямків, у якому дослідження вносить наукову новизну, — це вивчення впливу новітніх технологій на митну сферу. Використання автоматизованих систем, електронного декларування, впровадження блокчейн-технологій для перевірки походження товарів, а також цифровізація всього митного процесу є ключовими інноваціями в боротьбі з митними правопорушеннями. В роботі з'ясовано правові питання застосування таких технологій, таких як кібербезпека, захист персональних даних та правомірність застосування автоматизованих систем контролю товарів. Це дозволяє значно знизити рівень правопорушень, однак вимагає створення спеціальних нормативно-правових актів для забезпечення правильного правового застосування новітніх технологій.

Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення дипломної роботи полягає в розвитку правової культури та свідомості серед громадян та бізнесу, зокрема щодо відповідальності за порушення митних правил. Розроблені пропозиції щодо вдосконалення навчальних програм для митних органів та підприємців сприяють формуванню більш глибокого розуміння правил і процедур у митній сфері. Однією з ключових пропозицій є створення та впровадження спеціалізованих освітніх

програм та тренінгів для співробітників митних органів, з акцентом на новітні технології, міжнародні стандарти та боротьбу з митною корупцією. Такий підхід дозволяє підвищити професіоналізм митників, що, в свою чергу, сприяє зменшенню помилок і недоліків при здійсненні митного контролю.

Один з основних аспектів практичного значення результатів роботи полягає в запропонованих зміненнях до чинного законодавства, які сприятимуть підвищенню ефективності боротьби з порушеннями митних правил. Зокрема, рекомендації щодо вдосконалення митного кодексу України, конкретизації санкцій за різні категорії порушень та адаптації українського митного законодавства до міжнародних стандартів можуть бути використані для подальшої правової реформи. Аналіз існуючих прогалин у правовому регулюванні дозволяє визначити ті моменти, де законодавчі норми потребують уточнення чи змін, що зменшить правову невизначеність і підвищить якість роботи митних органів. Водночас застосування запропонованих змін дозволить досягти більш чіткої і зрозумілої правової бази для боротьби з митними правопорушеннями.

Структура й обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів (9 підрозділів), загальних висновків, списку використаних джерел (джерел), додатків. Загальний обсяг роботи становить сторінок, основний зміст викладено на сторінках.

РОЗДІЛ 1

ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ МИТНИХ ПРАВИЛ

1.1. Суб'єкти правової боротьби з порушення митних правил та їх правосуб'єктність

Проблематика боротьби з порушеннями митних правил є багатогранною, оскільки охоплює як правові, так і організаційні аспекти діяльності державних органів, міжнародних структур та інших учасників митного процесу. Суб'єкти правозастосування у цій сфері відіграють ключову роль у забезпеченні законності, правопорядку та економічної безпеки держави. Їх правосуб'єктність визначає межі повноважень, компетенцію, обов'язки та відповідальність у сфері митного регулювання.

Митні органи України є одними з головних суб'єктів, які здійснюють правову боротьбу з порушеннями митних правил. Вони відіграють ключову роль у забезпеченні здійснення державного нагляду за переміщенням продукції через митний кордон із метою забезпечення національної безпеки, боротьбою з контрабандою та іншими незаконними схемами, що сприяють ухиленню від сплати митних зборів і податків [27, с. 33].

Ключова функція митних органів полягає в контролі за транспортуванням товарів через державний кордон України. Перевірка на митниці включає в себе чітку перевірку митних декларацій, супровідної документації, товарів, вантажів, транспортних засобів та інших предметів, котрі перетинають кордон. Митники мають повне право здійснювати огляд товарів і транспорту, виявляти порушення митного законодавства та притягати до відповідальності винних осіб.

Митний кодекс України (далі МК України) є пріоритетним законодавчим актом, котрий регулює правові основи функціонування митної системи країни. Кодекс регулює питання, пов'язані з митними процедурами, митним контролем, оформленням вантажів, а також правову відповідальність за порушення митних

стандартів. Зокрема, стаття 548 МК України зазначає, що митні органи виконують контроль за додержанням законодавства та виявляють порушення, а також організовують проведення митних перевірок та досліджень для встановлення факту порушень.

Митні органи мають право проводити митні перевірки підприємств та осіб, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю, з метою виявлення порушень митних правил. Якщо під час перевірки виявляються порушення, правники митниці наділені повноваженнями щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення, вживати заходи щодо забезпечення доказів та передавати справи до суду або правоохоронних органів, якщо йдеться про кримінальне правопорушення. Однією з головних функцій митних органів є запобігання та припинення контрабанди [7, с. 104]. Це передбачає виявлення незаконного переміщення товарів через митний кордон, а також застосування заходів щодо конфіскації товарів та накладення штрафів. Митна служба налагоджує тісну взаємодію з іншими силовими структурами, зокрема з Нацполіцією та СБУ, з метою протидії діяльності організованих контрабандних угруповань.

Закон України "Про Державну митну службу України" визначає правовий статус та основні функції Державної митної служби України (ДМС), яка є головним органом, що забезпечує виконання митного контролю, захист інтересів держави на митному кордоні та боротьбу з порушеннями митних правил. ДМС має право на виявлення та розслідування митних правопорушень, здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також на проведення митних перевірок для встановлення фактів порушення законодавства.

Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП) встановлює адміністративну відповідальність за порушення митних правил і дає право митним органам застосовувати штрафні санкції до фізичних та юридичних осіб, які порушують норми митного законодавства. Зокрема, стаття 470 КУпАП передбачає накладення штрафів за незаконне ввезення або вивезення товарів, порушення митних процедур, приховування товарів від митного контролю тощо [48].

Правосуб'єктність митних органів передбачає їх право здійснювати відповідні дії у рамках своєї компетенції. Згідно з законодавством України, митні органи мають наступні основні права проведення митних перевірок та обшуків, включаючи перевірку вантажів, товарів, транспортних засобів та документів. Оформлення митних декларацій та контроль за їх відповідністю нормам законодавства. Виявлення та припинення контрабанди, незаконного ввезення або вивезення товарів. Накладення штрафів та стягнення митних зборів у разі порушення митних правил. Забезпечення захисту економічних інтересів держави та виконання міжнародних угод у галузі митної справи.

Митні органи також мають повноваження на застосування тимчасових обмежень або конфіскацію товарів у разі порушень, а також на здійснення міжнародного співробітництва для боротьби з порушеннями митного законодавства.

Органи національної поліції займають важливе місце в структурі правоохоронних органів, що беруть участь у боротьбі з порушеннями митних правил. Основною функцією поліції є забезпечення правопорядку, розслідування злочинів та правопорушень, в тому числі контрабанди та незаконного переміщення товарів через митний кордон.

Національна поліція має повноваження щодо виявлення та розслідування порушень митних правил, які можуть мати ознаки злочину, такі як контрабанда, незаконне ввезення товарів, порушення митних процедур тощо. Згідно з статтею 11 Закону України "Про Національну поліцію", поліція здійснює оперативно-розшукову діяльність, виявляє та попереджає злочини, в тому числі ті, що пов'язані з порушенням митних правил [37, с. 50]. Органи поліції тісно співпрацюють з митними органами в межах боротьби з контрабандою та іншими порушеннями митних правил. Зокрема, в разі виявлення порушень, поліція може проводити розслідування, здійснювати обшуки, вилучати незаконно переміщувані товари, а також здійснювати затримання осіб, які підозрюються в участі в організованих схемах контрабанди.

Прокуратура України відіграє важливу роль у боротьбі з порушеннями митних правил за допомогою своїх методів дотримання засад законності та захисту прав і свобод суб'єктів. Прокуратура здійснює процесуальне керівництво розслідуваннями,

порушує кримінальні справи, є учасником судових процесів, що стосуються порушень митного законодавства.

Органи прокуратури здійснюють нагляд за дотриманням законів і забезпечують законність на всіх етапах боротьби з порушеннями митних правил. Вони можуть ініціювати кримінальне переслідування у випадках, коли порушення митних правил містить ознаки злочину, наприклад, контрабанди, фальсифікації товарів чи підробки митних документів. Згідно з статтею 1 Закону України "Про прокуратуру", прокуратура здійснює нагляд за законністю в усіх сферах діяльності, включаючи митну сферу [17, с. 9]. У разі виявлення порушень, що підпадають під кримінальну відповідальність, прокуратура може ініціювати розслідування та здійснювати процесуальне керівництво. Це важливо для порушення справ у рамках боротьби з контрабандою та іншими серйозними порушеннями митного законодавства.

Судова система є невід'ємною частиною боротьби з порушеннями митних правил, оскільки вона забезпечує правовий захист, здійснює розгляд справ та приймає рішення, що мають правові наслідки для порушників митних правил. Судові органи розглядають справи про адміністративні порушення, пов'язані з митним законодавством, а також здійснюють розгляд кримінальних справ щодо більш серйозних порушень.

Митні органи регулярно оформлюють протоколи про адміністративні правопорушення, які згодом передаються до суду для розгляду. Питання адміністративної відповідальності за порушення митного законодавства врегульовано Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП), що передбачає застосування штрафних санкцій та інших заходів впливу. Наприклад, стаття 470 КУпАП передбачає адміністративні штрафи за порушення митних процедур, таких як недостовірне декларування товарів [10, с. 330].

У разі виявлення порушень, що містять ознаки злочину, таких як контрабанда або ухилення від сплати митних зборів, органи прокуратури можуть ініціювати кримінальні справи. Кримінальний кодекс України (далі КК України) встановлює відповідальність за порушення митних норм, насамперед, за контрабанду (стаття 201) та незаконне переміщення товарів через митний кордон. Судова система розглядає

такі справи, встановлюючи міру покарання для порушників [50].

Податкові органи займають ключову роль у протидії порушенням норм законодавства, котре регулює зовнішньоекономічну діяльність, так як саме податкові надходження та збори, пов'язані з перетином кордону, є критично важливою складовою фінансової системи держави. Вони тісно взаємодіють із прикордонними та іншими правоохоронними структурами з ціллю виявлення схем ухилення від оподаткування, які супроводжуються порушеннями у сфері міжнародної торгівлі. До компетенції податкових органів належить нагляд за правильністю обчислення та своєчасністю внесення обов'язкових внесків, перевірка митної документації на відповідність чинним законодавчим вимогам, а також виявлення порушень, пов'язаних із несплатою податків у зовнішньоекономічних операціях.

Служба безпеки України (СБУ) є одним із основних суб'єктів правової боротьби з порушеннями митних правил, оскільки її основними завданнями є забезпечення національної безпеки, виявлення і припинення злочинів, пов'язаних із порушенням митного законодавства, зокрема, тих, що мають загрозу для економічної стабільності України. Діяльність СБУ зосереджена на боротьбі з економічними злочинами, серед яких важливе місце займає контрабанда, ухилення від сплати митних зборів та інших податків, а також порушення митних процедур, що можуть спричинити великі економічні втрати для держави.

Згідно з Законом України "Про Службу безпеки України" (стаття 1), СБУ має право здійснювати розслідування та оперативно-розшукову діяльність щодо злочинів, які становлять загрозу національній безпеці, в тому числі порушень митних правил, що можуть бути частиною організованих злочинних схем, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю. Одним із основних завдань СБУ є протидія контрабанді та іншим різновидам протизаконного перевозу товарів через митну територію.

Контрабанда та порушення митних норм мають на меті обходити закони та уникати митних зборів, а також сплачувати мито за підробленими або завищеними митними деклараціями. СБУ бере участь у викритті та припиненні таких схем, де корупція є важливим елементом. Організація та підтримка корупційних схем у митній

сфері є значною загрозою для економіки країни, і СБУ має право здійснювати розслідування у випадках, коли митні органи або інші органи влади залучені в корупційні схеми, що порушують законодавство України [35, с. 16].

Антикорупційні органи в Україні мають специфічну роль у боротьбі з порушеннями митних норм, так як корупція є однією з основних причин порушень митного законодавства. Проблеми, пов'язані з порушеннями митних процедур, часто виникають через хабарництво, фальсифікацію документів, фальсифікацію митних декларацій, а також через незаконне використання митних пільг. Антикорупційні органи зосереджують свою увагу на запобіганні, виявленні та припиненні корупційних схем у митній сфері.

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) є центральним органом, який здійснює боротьбу з корупцією серед високопосадовців, включаючи чиновників митних органів. Згідно з Законом України "Про Національне антикорупційне бюро України", НАБУ має право проводити розслідування корупційних злочинів, що стосуються митних органів, і ініціювати кримінальні справи щодо порушень митних правил, пов'язаних з ухиленням від сплати митних зборів і податків, фальсифікацією митних документів тощо.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) є органом, який здійснює процесуальне керівництво у кримінальних справах, пов'язаних з корупцією, у тому числі в митній сфері. САП бере участь у боротьбі з порушеннями митних правил, що мають корупційний підтекст, таких як хабарництво в митних органах, зловживання службовим становищем або несанкціоновані дії посадових осіб. Згідно з статтею 1 Закону України "Про прокуратуру", САП має право здійснювати нагляд за виконанням законодавства у боротьбі з корупцією та ініціювати кримінальне переслідування осіб, що порушують антикорупційне законодавство в митній сфері.

НАЗК має важливу роль у запобіганні корупційним правопорушенням у митних органах. Цей орган займається перевіркою декларацій посадових осіб, а також здійснює контроль за дотриманням антикорупційного законодавства в органах державної влади, включаючи митні органи. За допомогою НАЗК здійснюється

моніторинг за боротьбою з корупцією в митній сфері, що включає профілактичні заходи щодо запобігання незаконним діям митних посадових осіб [39, с. 127].

Таким чином, система суб'єктів боротьби з порушеннями митних правил в Україні включає широкий спектр органів державної влади, міжнародних організацій та антикорупційних структур. Їх діяльність спрямована на запобігання митним правопорушенням, виявлення контрабандних схем, притягнення винних осіб до відповідальності та забезпечення законності у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Ефективна взаємодія між цими суб'єктами, удосконалення нормативно-правової бази та міжнародне співробітництво є ключовими чинниками у протидії порушенням митного законодавства та захисту економічних інтересів держави.

1.2. Принципи та форми боротьби з порушеннями митних правил

Протидія порушенням митного законодавства становить суттєвий елемент державної стратегії щодо забезпечення економічної безпеки та контролю зовнішньоекономічних процесів. Для забезпечення ефективності цієї боротьби важливо дотримуватися певних принципів та застосовувати відповідні форми реалізації державного контролю.

У боротьбі з порушеннями митних правил основними орієнтирами є принципи, які визначають підходи до застосування права, забезпечують правову стабільність і захищають інтереси громадян і держави. Три основних принципи — законність, презумпція невинуватості та неуникненність відповідальності — формують юридичну основу для діяльності митних органів, правоохоронних структур та судової системи в процесі боротьби з порушеннями митних правил.

Принцип законності є основоположним у будь-якому правовому державному механізмі, особливо у контексті боротьби з порушеннями митних правил. Законність передбачає, що всі дії митних органів, правоохоронних органів, а також судових установ мають відповідати приписам Основного Закону, законам та міжнародним угодам, що регулюють митну сферу [2, с. 4]. У сфері митного контролю законність

забезпечується через суворе дотримання процедурних вимог, чітке регулювання прав та обов'язків учасників зовнішньоекономічної діяльності та органів, що контролюють виконання митного законодавства.

Конституція України (ст. 8) основоположний акт, що встановлює верховенство права, згідно з яким ніякий орган або особа не може діяти поза законом. МК України містить положення, що чітко регламентують порядок митного контролю, оформлення товарів, автомобілів різних видів та суб'єктів, а також визначає відповідальність за порушення митних правил [49]. КУпАП регламентує санкції за порушення митних засад у вигляді штрафів, конфіскації товарів, адміністративного затримання та інших санкцій.

Принцип законності передбачає, що всі санкції за порушення митних правил повинні бути співмірними із характером правопорушення та застосовуватися строго відповідно до норм чинного законодавства.

Презумпція невинуватості є основним правом кожної особи, яке закріплене в ст. 62 Конституції України. Вона передбачає, що кожна особа вважається невинною у вчиненні правопорушення, поки її вина не буде доведена в судовому порядку. Цей принцип має особливе значення в контексті боротьби з порушеннями митних правил, оскільки він захищає від свавільного притягнення до відповідальності та дозволяє забезпечити справедливість у процедурі розслідування митних порушень [49].

Презумпція невинуватості передбачає, що усі докази повинні бути зібрані та оцінені відповідно до вимог законодавства, а також має значення на кожному етапі правозастосування. Митні органи повинні бути дуже уважними та обережними в процесі збору доказів та їх оцінки, забезпечуючи права осіб, підозрюваних у вчиненні порушень митних правил.

Конституція України (ст. 62) закріплює цей принцип як одне з основних прав громадян. Кримінальний процесуальний кодекс України (далі КПК України) (ст. 13) визначає, що презумпція невинуватості є невід'ємним правом кожної особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину. МК України (ст. 318) регламентує, що у разі виявлення порушень митних норм усі дії органів митного

контролю повинні здійснюватися з урахуванням принципу презумпції невинуватості [11, с. 190].

Усі обов'язки щодо доведення вини та надання доказів лежать на органах, що здійснюють правозастосування. У разі сумнівів чи відсутності доказів, особа не може бути визнана винною. Це забезпечує справедливість та недопущення порушень прав громадян.

Принцип неуникненності відповідальності передбачає, що кожне порушення митних норм має бути належним чином розслідуване та покаране, а відповідальність має бути неминучою для осіб, що скоїли правопорушення. Цей принцип сприяє зміцненню дисципліни в галузі зовнішньоекономічної діяльності та є важливим фактором з метою уникнення порушенням митних засад. Також, даний принцип відповідальності зазначає, що санкції за порушення митних норм мають застосовуватись без затримок, при цьому має бути дотримано справедливого підходу до визначення покарання відповідно до тяжкості порушення.

МК України (ст. 469-472) регламентує процедуру застосування штрафів, конфіскацій та інших санкцій за порушення митних норм. КУпАП (ст. 204-218) визначає види покарань за порушення митних норм та механізм їх застосування. КК України (ст. 201, 202) визначає кримінальну відповідальність за контрабанду та інші серйозні порушення митного законодавства, включаючи використання фіктивних документів, ухилення від сплати митних платежів тощо [3, с. 18].

Принцип неуникненності відповідальності є також запорукою ефективності системи боротьби з митними правопорушеннями, оскільки він формує у правопорушників відчуття реальної загрози покарання за порушення митних норм.

Також, митні органи послуговуються принципами пропорційності відповідальності, застосування санкцій має бути пропорційним ступеню тяжкості правопорушення. Відповідно до МК України та КУпАП, покарання за порушення митних норм може варіюватися від штрафів до конфіскації товарів або кримінальної відповідальності. Оскільки порушення митних норм можуть бути частиною складних злочинних схем (наприклад, ухилення від сплати податків, корупція, фінансування тероризму), боротьба з ними вимагає міжвідомчої взаємодії між митними органами,

правоохоронними структурами, судовою системою та міжнародними партнерами [29, с. 23]. Ефективна боротьба з порушеннями митного законодавства потребує прозорості та інформування громадськості. Це включає публікацію статистики митних правопорушень, роз'яснювальну роботу серед учасників зовнішньоекономічної діяльності та антикорупційні заходи.

Боротьба з порушеннями митних норм є важливою складовою економічної та правової стабільності кожної держави, оскільки вона не лише забезпечує належне функціонування митної системи, а й сприяє запобіганню економічним злочинам, контрабанді та зловживанням у зовнішній торгівлі. Для ефективної протидії митним правопорушенням застосовуються різноманітні форми боротьби, зокрема попереджувальні заходи, контрольні заходи та юридично-примусові заходи. Кожна з цих форм має свої особливості, цілі та методи застосування, що визначаються відповідними законодавчими актами.

Попереджувальні заходи спрямовані на запобігання порушенням митних норм ще до того, як вони можуть бути здійснені. Вони включають в себе профілактичну діяльність, яка передбачає інформування учасників зовнішньоекономічної діяльності про вимоги митного законодавства, правила проходження митного контролю, а також наслідки за порушення митних норм [38, с. 62].

Митні органи проводять консультації, інформують громадян та підприємства про актуальні зміни в митному законодавстві, правила переміщення товарів через митний кордон, а також про наслідки за порушення митних норм. Органи митного контролю взаємодіють з іншими правоохоронними структурами для попередження порушень, пов'язаних з фальсифікацією товарів, незаконним переміщенням валютних коштів або ухиленням від сплати митних платежів.

МК України (ст. 20) визначає функції митних органів, включаючи їх роль у попередженні правопорушень і інформуванні учасників зовнішньоекономічної діяльності. Закон України "Про митну справу" (ст. 9) передбачає обов'язок митних органів інформувати громадян і бізнес про митні правила, тарифи та інші важливі аспекти. Постанова Кабінету Міністрів України "Про порядок навчання та

сертифікації учасників зовнішньоекономічної діяльності" регулює питання організації навчання для підприємців щодо митних правил.

Попереджувальні заходи мають великий потенціал у зменшенні кількості правопорушень, оскільки вони створюють прозору і зрозумілу середу для учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Контрольні заходи мають на меті безпосередній контроль за дотриманням митних правил та норм під час переміщення товарів через митний кордон. Вони включають в себе різноманітні форми перевірки, нагляду та моніторингу, що дозволяють виявити порушення митних норм на етапі проходження митного контролю.

Митний огляд товарів і транспортних засобів. Один з основних інструментів митного контролю, що дозволяє митним органам перевірити відповідність товарів та їх кількості заявленим даним у митних деклараціях. Документальний контроль. Перевірка документів, що супроводжують товари (товарно-транспортні накладні, сертифікати походження, рахунки-фактури), щоб забезпечити правильність декларування товарів та сплату митних зборів. Лабораторні дослідження. Якщо є підозра на порушення митних правил, митні органи можуть відправляти товари на експертизу для визначення їх відповідності заявленим характеристикам.

МК України (ст. 283-287) визначає порядок проведення митного контролю товарів і транспортних засобів, включаючи перевірку документів, огляд товарів і застосування інших контрольних заходів. Закон України "Про державний контроль за дотриманням законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності" описує основи здійснення контролю за діяльністю підприємств, що займаються експортно-імпортними операціями [22, с. 93].

Юридично-примусові заходи є крайньою формою боротьби з порушеннями митних норм і застосовуються, коли попереджувальні та контрольні заходи не забезпечили бажаного результату. Вони передбачають застосування санкцій до порушників, що можуть включати штрафи, конфіскацію товарів, затримання транспортних засобів і навіть кримінальну відповідальність.

Штрафи та фінансові санкції. Митні органи мають право накладати штрафи за порушення митних правил, розмір яких може варіюватися в залежності від тяжкості правопорушення. Конфіскація товарів. У разі виявлення порушення митних норм щодо заборонених товарів або незаконного ввезення товарів без сплати митних зборів, митні органи мають право конфіскувати ці товари [9, с. 218]. Кримінальна відповідальність. За особливо тяжкі порушення, такі як контрабанда або ухилення від сплати митних платежів, передбачена кримінальна відповідальність згідно з КК України (ст. 201, ст. 202).

КУпАП (ст. 204-218) передбачає адміністративну відповідальність за порушення митних норм, зокрема за неналежне декларування товарів, порушення вимог митного контролю. КК України (ст. 201, ст. 202) передбачає кримінальну відповідальність за тяжкі порушення митного законодавства, зокрема за контрабанду товарів [50]. МК України (ст. 469-472) регулює питання застосування санкцій за порушення митних норм, включаючи накладення штрафів і конфіскацію товарів.

Юридично-примусові заходи направлені на гарантування дійсної відповідальності за порушення митних норм та стимулюють учасників зовнішньоекономічної діяльності дотримуватися митних норм.

Боротьба з порушеннями митних норм вимагає системного та комплексного підходу, що включає правові, організаційні та технічні заходи. Дотримання основних принципів законності, невідворотності покарання, пропорційності відповідальності та міжнародної співпраці дозволяє забезпечити ефективність митного контролю. Впровадження сучасних форм боротьби, таких як автоматизовані системи ризиків, міжнародний обмін інформацією та посилення антикорупційних заходів, сприяє зміцненню економічної безпеки України та захисту національних інтересів.

1.3. Відповідальність за порушення митних правил

Порушення митних правил являється дуже великою загрозою для економічної безпеки держави, оскільки вони можуть призвести до недоотримання бюджетних надходжень, незаконного обігу товарів, ухилення від сплати митних надходжень, а

також сприяти корупції та тіньовій економіці. Саме тому митне законодавство нашої країни регламентує різні види відповідальності за порушення митних норм, залежно від тяжкості вчиненого правопорушення та його наслідків. Відповідальність може бути адміністративною, кримінальною або цивільно-правовою.

У цьому розділі досліджуються ключові аспекти відповідальності за недотримання вимог у сфері митного регулювання: правові засади, що визначають порядок реагування на такі порушення, типи можливих санкцій, а також процедура притягнення осіб до відповідальності.

Адміністративна відповідальність за порушення митних норм є важливим інструментом для забезпечення належного функціонування митних органів та стабільності зовнішньоекономічної діяльності. Вона також має на меті не лише покарання порушників, а й превенцію, тобто попередження нових правопорушень шляхом чітких правових наслідків.

МК України є основним джерелом регулювання митних правовідносин, включаючи визначення порушень митних норм і відповідальності за них. Статті 467-485 цього кодексу регламентують основні адміністративні правопорушення, пов'язані з митними процедурами. Стаття 468 МК України передбачає, що за порушення митних норм можуть бути застосовані штрафи, а також конфіскація товарів чи транспортних засобів, які використовувалися для вчинення правопорушення [23, с. 265].

Стаття 469 МК України містить норми про підстави для накладення адміністративних штрафів за порушення митного законодавства, а також визначає розмір штрафів в залежності від виду порушення. Стаття 470 регламентує відповідальність за недекларування товарів або неправдиве декларування, зокрема це може спричинити штрафні санкції в розмірі до 10 тисяч гривень або конфіскацію товарів.

КУпАП є основним актом, що регулює всі аспекти адміністративної відповідальності, зокрема в митній сфері. Поряд із МК України, КУпАП містить положення, які застосовуються до правопорушників, які порушують митні правила. Стаття 204 КУпАП передбачає відповідальність за порушення митних норм, зокрема

за незаконне переміщення товарів через митний кордон, а також за неправдиву інформацію про вартість товару або його найменування [48]. Стаття 472 КУпАП визначає підстави для накладення адміністративного штрафу за невиконання митних процедур або за порушення умов транзиту товарів через територію України.

Одним із основних порушень є недекларування товарів, що переміщуються через митний кордон. За це може бути накладено штраф на розмір до 10 тисяч гривень (ст. 469 МК України). Окрім того, порушений товар може бути конфіскований. Якщо товари переміщуються через митний кордон без митного контролю або в обхід митних норм, порушник підлягає штрафу, а товар може бути конфіскований (ст. 204 КУпАП).

Порушення умов митного транзиту, таких як перевищення строків доставки товарів або невиконання процедур митного оформлення, також є адміністративним правопорушенням, що тягне за собою накладення штрафу (ст. 472 КУпАП). Якщо товари, що були ввезені на тимчасове ввезення, використовуються або вивозяться з порушеннями митних норм, особа може бути оштрафована або конфіскована (ст. 469 МК України) [36, с. 110].

Кримінальна відповідальність за порушення митних правил є однією з найбільш суворих форм покарання, яка застосовується до осіб, що здійснюють серйозні порушення законодавства в галузі митної діяльності. У цьому контексті кримінальна відповідальність виступає як ефективний інструмент боротьби з серйозними порушеннями митного законодавства.

Основною метою кримінальної відповідальності за порушення митних норм є забезпечення належного виконання митних процедур, боротьба з незаконним переміщенням товарів, забезпечення економічної безпеки держави та захист прав і свобод громадян. Кримінальна відповідальність застосовується до осіб, які здійснили порушення, що мають злочинний характер, тобто мають суспільну небезпечність і передбачають серйозні наслідки.

ККУ України є основним нормативно-правовим актом, що регулює кримінальні правопорушення в Україні, зокрема й ті, що пов'язані з порушенням митних правил. Стаття 201 ККУ — Контрабанда. Ця стаття є основною для кримінальної

відповідальності за порушення митних норм, пов'язаних з незаконним переміщенням товарів через митний кордон [50]. Вона передбачає кримінальну відповідальність за контрабанду товарів і предметів, таких як наркотики, зброя, культурні цінності тощо. Покарання за контрабанду включає позбавлення волі на строк від 3 до 7 років, а в разі особливо великих розмірів контрабанди — до 12 років позбавлення волі.

Стаття 305 КК України — Торгівля людьми або організація незаконної міграції. Хоча ця стаття не є специфічно митною, вона застосовується до випадків незаконного переміщення людей через митну територію і може бути пов'язана з порушенням митних правил. Стаття 212 КК України — Ухилення від оплати митних надходжень. Несплата митних зборів і платежів може також призвести до кримінальної відповідальності. За даним злочином особа може бути покарана штрафом, обмеженням або позбавленням волі на строк до 5 років.

МК України є спеціалізованим нормативно-правовим актом, що встановлює правила здійснення митного оформлення товарів і транспортних засобів, а також визначає заходи відповідальності за порушення митного законодавства. Він містить положення щодо того, як повинні діяти митні органи, і описує правопорушення, що призводять до кримінальних санкцій [52].

Стаття 469 МК України вказує на підстави для кримінальної відповідальності за порушення митних засад, також і наприклад, за неправдиве декларування товарів, надання недостовірних документів або спроби уникнути митного контролю. Стаття 467 МК визначає переліки правопорушень, які можуть бути кваліфіковані як контрабанда, зокрема переміщення товарів, що заборонені або обмежені для ввезення чи вивезення.

Незаконне переміщення наркотичних засобів через державний кордон без належного митного оформлення вважається одним із найтяжчих правопорушень, за яке передбачена кримінальна відповідальність. Згідно зі статтею 201 КК України, такі дії караються позбавленням волі на строк від 5 до 12 років із можливістю конфіскації майна. Так само, вивезення або ввезення культурних цінностей без належного дозволу розцінюється як кримінальне правопорушення. Відповідно до чинного законодавства, зокрема тієї ж статті, за таке діяння передбачено покарання у вигляді

позбавлення волі строком до трьох років.

Ухилення від сплати митних платежів або фальсифікація митних документів може призвести до кримінальної відповідальності за ст. 212 КК України. Якщо сума ухилених митних платежів значна, покарання може бути досить суворим — до 5 років позбавлення волі. Переміщення зброї, боєприпасів або вибухових матеріалів без відповідного митного оформлення є серйозним злочином, що карається позбавленням волі на строк від 7 до 12 років за ст. 201 КК України [6, с. 165].

Цивільно-правова відповідальність має особливе значення, оскільки вона спрямована не лише на покарання порушників, а й на відшкодування завданих збитків державі або іншим суб'єктам господарювання, а також на захист прав учасників митних правовідносин. Ця форма відповідальності застосовується у випадках, коли порушення митних правил спричинило матеріальну шкоду державі або юридичним і фізичним особам. Вона передбачає відшкодування збитків, сплату пені, штрафних санкцій, а також можливість оскарження незаконних дій або бездіяльності митних органів у судовому порядку.

У контексті митних правопорушень цивільно-правова відповідальність може охоплювати виплату штрафів або компенсації збитків; відшкодування шкоди, завданої державним або іншим органам через порушення митних правил; невиконання контрактних зобов'язань, що впливають з міжнародних торгових угод або угод з постачання товарів. Цивільно-правова відповідальність є важливим елементом в рамках системи правових санкцій за порушення митних правил, оскільки вона дозволяє забезпечити відшкодування збитків без застосування кримінальних або адміністративних санкцій.

Стаття 469 МК України визначає випадки, коли митні органи можуть накладати санкції за порушення митних правил, що тягнуть за собою зобов'язання по відшкодуванню збитків. Це може включати відшкодування за порушення митних зобов'язань, таких як неправильне декларування товарів або недоотримання митних зборів. Стаття 470 МК України передбачає можливість притягнення до цивільно-правової відповідальності осіб, які не виконують своїх зобов'язань щодо сплати митних зборів або неправильно декларують товари.

Стаття 22 Цивільного кодексу України (далі ЦК України) вказує на те, що особа, яка порушила свої зобов'язання, повинна відшкодувати шкоду, завдану іншій стороні. Це стосується і порушень митних зобов'язань, що призводять до збитків державі або іншим учасникам зовнішньоекономічної діяльності. Стаття 216 ЦК України регулює питання компенсації збитків, що виникають через неналежне виконання умов договору [32, с. 82]. Це стосується порушень, пов'язаних з порушенням митних зобов'язань, наприклад, при несвоєчасній сплаті митних зборів або в разі неправильно заповнених декларацій.

У випадку, якщо імпортер або експортер неправильно розрахує митні платежі або не сплатить їх вчасно, він може бути притягнутий до цивільно-правової відповідальності. Згідно з МК України, у такому випадку застосовуються штрафи, а також зобов'язання компенсувати недоотримані митні збори. Якщо підприємство неправильно оформлює митні документи або надає недостовірну інформацію про товари, це може призвести до порушення митних правил. У таких випадках порушник може бути зобов'язаний відшкодувати збитки державі та заплатити штраф.

У ситуаціях, де митне порушення впливає на виконання зовнішньоекономічних договорів, порушник може не лише понести штрафи, але й бути змушеним компенсувати збитки іншій стороні, яка постраждала від порушення митних зобов'язань.

Процес притягнення до відповідальності за порушення митних правил включає кілька основних етапів:

- 1) Виявлення факту порушення митними органами або правоохоронними структурами.
- 2) Складання протоколу про порушення – документується всі обставини вчиненого правопорушення.
- 3) Розгляд справи – у разі адміністративного правопорушення справа розглядається митними органами або судом, у разі кримінального – правоохоронними органами та судами [13, с. 184].
- 4) Прийняття рішення про накладення санкцій.
- 5) Оскарження рішення (у разі необхідності).

Механізм відповідальності за порушення митного законодавства посідає вагомий роль у забезпеченні економічної стабільності країни, запобіганні контрабанді, ухиленню від сплати митних зборів та іншим правопорушенням у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Система адміністративно-правових заходів відносно запобігання порушенням митного законодавства є невід'ємною складовою частиною механізму гарантування економічної безпеки держави, охорони національних інтересів і дотримання норм митного права. В ході аналізу цього питання було розглянуто ключові аспекти правової боротьби з митними правопорушеннями, визначено суб'єктів такої боротьби, основні принципи, форми та види відповідальності.

Таким чином, боротьба з порушеннями митних правил є багаторівневою системою, що охоплює діяльність різних державних органів, дотримання фундаментальних правових принципів та застосування різних форм і видів відповідальності.

РОЗДІЛ 2

ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ ЯК АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

2.1. Значення, поняття та види порушень митних правил

Митна система кожної держави виконує надважливу функцію в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності, сприяючи економічній безпеці, захисту національного ринку та розвитку міжнародної торгівлі. Разом із тим, порушення митного законодавства становить дуже серйозну загрозу для сталої роботи цієї системи, так як може спричинити значні фінансові збитки, сприяти контрабанді та знижувати рівень довіри громадян до державних органів.

Юридично недотримання митних норм пояснюється як протиправне діяння (дія чи бездіяльність), що порушує встановлений порядок митного регулювання, спричиняє шкоду інтересам держави або суспільства та тягне за собою адміністративну відповідальність. Відповідно до статті 458 МК України, порушенням митних правил визнається вчинення особою дій, що суперечать встановленим правилам митного контролю, митного оформлення, переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, сплати митних платежів та іншим процедурам, що регулюються митним законодавством [12, с. 27].

Основні ознаки недотримання митних норм означають протиправність діяння, що суперечить нормам митного законодавства, суспільній небезпеці, завдає шкоди державним інтересам, економіці, бюджету та правопорядку, наявності суб'єкта, порушення може бути вчинене як фізичними, так і юридичними особами, винності, особа повинна усвідомлювати свої дії та їх можливі наслідки, адміністративній відповідальності, за порушення митних правил передбачено накладення штрафних санкцій, конфіскацію товарів або транспортних засобів.

З точки зору правової класифікації, порушення митних правил належать до адміністративних правопорушень, що є менш суспільно небезпечними, ніж кримінальні злочини, але все ж становлять серйозну загрозу для держави. Основною

відмінністю адміністративних порушень у митній сфері від кримінальних злочинів (наприклад, контрабанди) є відсутність значного матеріального збитку або відносно невеликий обсяг незаконного переміщення товарів.

Проте в окремих випадках порушення митних правил можуть переходити в площину кримінальної відповідальності. Наприклад, якщо незаконне переміщення товарів здійснюється у великих обсягах або пов'язане з ухиленням від сплати значних сум митних платежів, то діяння може бути кваліфіковане як контрабанда згідно до КК України.

Митні правила виконують важливу роль у забезпеченні безпеки та стабільності економічної системи держави. Вони визначають правила і процедури, за якими відбувається переміщення товарів через кордон, митне оформлення, декларування товарів, сплата митних платежів та інших зборів, що є основними джерелами наповнення державного бюджету [33, с. 41]. Кожен порушник митних правил може змінювати рівновагу у цьому процесі, що має наслідком до негативних наслідків для фінансової та економічної безпеки держави.

Одним із найбільш очевидних наслідків порушень митних правил є фінансові втрати. Ухилення від сплати митних платежів і податків призводить до недонадходжень до державного бюджету. Це негативно позначається на фінансуванні важливих соціальних і інфраструктурних проектів, зокрема у сферах освіти, медицини, оборони та розвитку інфраструктури. Наприклад, безконтрольне ввезення товарів без сплати необхідних митних зборів створює ситуацію, коли державна скарбниця втрачає вагомі суми коштів, котрі мали бути реалізовані в державну економіку. Це не тільки знижує фінансові можливості держави, але й створює нерівні умови для бізнесу, де компанії, що не дотримуються митних правил, отримують конкурентні переваги над легальними учасниками ринку.

Порушення митних правил значно підриває чесну конкуренцію на ринку. Компанії, які незаконно імпортують товари або користуються неправомірними митними схемами, можуть пропонувати продукцію за цінами, нижчими за ті, що встановлені для легальних підприємств. Це веде до того, що законно працюючі

компанії опиняються в нерівних умовах, що може мати наслідком до зниження їх доходу, закриття підприємств і навіть до зниження потреби робочих.

Митні порушення можуть призвести до спотворення ринкових цін на товари і послуги. Контрабанда, незаконний імпорт або недостатній контроль за переміщенням товарів через кордон можуть впливати на баланс пропозиції та попиту на ринку, знижуючи цінову стабільність [9, с. 83]. Наприклад, у разі незаконного ввезення продукції, що не підлягає належному контролю, можуть з'явитися товари низької якості, що впливає на репутацію національних виробників і ставить під загрозу споживчий ринок.

Митні порушення також мають значний вплив на міжнародний імідж країни. Якщо митні органи країни не здатні забезпечити належний контроль за переміщенням товарів через кордон, це може призвести до порушення міжнародних торгових угод і умов співпраці. Це, в свою чергу, може вплинути на репутацію держави в міжнародних організаціях, таких як Світова організація торгівлі (СОТ), і створити негативні умови для розвитку міжнародних економічних відносин [19, с. 51].

Одним із серйозних наслідків порушень митних правил є потрапляння на ринок небезпечних товарів. Наприклад, через порушення правил митного контролю можуть бути ввезені контрафактні, фальсифіковані або неякісні товари, що становлять загрозу для здоров'я споживачів. В таких випадках порушення митних правил безпосередньо впливає на добробут громадян, створюючи ризики для їхнього здоров'я та життя.

Порушення митних правил часто використовується для незаконного ввезення товарів, які становлять загрозу для національної безпеки. Це можуть бути наркотики, зброя, вибухові речовини або інші товари, які можуть бути використані для терористичних цілей або незаконних військових дій. Невиявлені на митниці такі товари можуть бути спрямовані на внутрішній ринок і створювати серйозні загрози для безпеки країни.

Правове регулювання порушень митних правил є ключовим елементом митної системи, спрямованим на захист національних інтересів, державного бюджету та безпеки громадян. Законодавчо визначено багато різних видів порушень митних

правил, від дрібних адміністративних правопорушень до тяжких кримінальних злочинів, таких як контрабанда [28, с. 37].

Відповідно до ст. 469 МК України, митні правопорушення є незаконними діями або бездіяльністю фізичних та юридичних осіб, що порушують митні правила і призводять до негативних наслідків для митної системи держави. Такі порушення можуть бути як адміністративними, так і кримінальними, в залежності від тяжкості правопорушення. Згідно з МК України, митні правопорушення класифікуються за різними критеріями, зокрема за характером порушення та видом відповідальності.

Адміністративні порушення митних правил — це порушення, які не є кримінальними правопорушеннями, але передбачають адміністративну відповідальність, в основному у вигляді штрафів, попередження або конфіскації товарів. Вони регулюються статтями МК України, а також іншими законодавчими актами, зокрема КУпАП.

До адміністративних порушень митних правил відносяться [48]:

1) Невиконання або неналежне виконання митних процедур. Це порушення, яке передбачає неналежне оформлення товарів, відсутність необхідних документів, порушення термінів подачі митної декларації або надання неправдивої інформації митним органам. Наприклад, ст. 472 МК України передбачає адміністративну відповідальність за порушення порядку подачі митної декларації.

2) Недотримання митних вимог при переміщенні товарів через кордон. Це порушення може включати перевищення дозволеної норми товарів без декларування, неповне декларування товарів чи неправомірне використання пільг. Наприклад, порушення вимог щодо перевезення товарів, які підлягають додатковому митному контролю (ст. 482 МК України) [48].

3) Невиконання вимог митних органів щодо зберігання товарів. Це порушення виникає, коли особи, які ввезли або вивезли товар, не дотримуються вимог щодо зберігання товарів на митних складах або в зонах митного контролю. За таке порушення передбачено адміністративне покарання у вигляді штрафу або конфіскації товарів.

Кримінальні порушення митних правил є серйозними правопорушеннями, які завдають шкоди економічній безпеці держави, національним інтересам та добробуту громадян. Вони мають тяжкі наслідки та передбачають кримінальну відповідальність, яка регулюється КК України та іншими законодавчими актами.

До кримінальних порушень митних правил відносяться:

1) Контрабанда. Це незаконне переміщення через митний кордон товарів чи інших предметів, що підлягають обов'язковому декларуванню або обмеженню для ввезення/вивезення. Це одне з найбільш серйозних порушень митних правил, яке передбачає кримінальну відповідальність за ст. 201 КК України [30, с. 16]. Контрабанда може включати як предмети, що заборонені до ввезення або вивезення (зброя, наркотики, боєприпаси), так і товари, на які накладені обмеження чи мита.

2) Ухилення від сплати митних зборів та податків. Ухилення від сплати митних зборів або податків є тяжким злочином, що порушує основи фінансової системи держави. Ст. 212 КК України передбачає кримінальну відповідальність за ухилення від сплати митних платежів у великих розмірах. Це може стосуватися як фізичних, так і юридичних осіб.

3) Фальсифікація митної документації. Це порушення полягає в наданні неправдивих або підроблених документів для проходження митного контролю. Це може включати фальшування митних декларацій, накладних, рахунків-фактур або інших документів, необхідних для митного оформлення. За такі дії передбачено кримінальне покарання за ст. 358 КК України.

4) Порушення правил щодо заборонених предметів. Вивезення або ввезення заборонених предметів, таких як наркотики, вибухівка або зброя, є тяжким злочином, що підлягає кримінальній відповідальності. Ст. 201-2 КК України передбачає кримінальні санкції за контрабанду таких товарів.

Згідно з МК України, також існують порушення, які мають специфічний характер і потребують окремого правового регулювання. Це можуть бути порушення, пов'язані з переміщенням культурних цінностей, охороною навколишнього середовища та охороною здоров'я, а також порушення, які стосуються митних процедур при транзитному переміщенні товарів.

Залежно від виду порушення, наслідки можуть бути різними. Адміністративні порушення зазвичай передбачають накладення штрафів, конфіскацію товарів або накладення попередження, тоді як кримінальні порушення можуть спричиняти ув'язнення, великі штрафи або інші кримінальні санкції [10, с. 328]. Важливим є те, що для порушників митних правил існує можливість позбутися незаконно ввезеного товару, що є одним із основних методів боротьби з такими правопорушеннями.

Види порушень митних правил є досить різноманітними і залежать від багатьох факторів, включаючи характер порушення, його наслідки та наявність умислу. Митні органи повинні забезпечувати належний контроль, щоб запобігти порушенням та покарати порушників відповідно до закону. Адміністративні правопорушення, з одного боку, націлені на попередження і виправлення порушень, тоді як кримінальні правопорушення передбачають більш серйозні наслідки для економіки та національної безпеки.

Порушення митних правил є одним із ключових викликів для митної служби України. Вони створюють загрози для економічної та національної безпеки, негативно впливають на державні фінанси та міжнародний імідж країни. Визначення видів таких правопорушень та розробка ефективних механізмів протидії є надважливою ціллю державної політики у галузі митної справи.

2.2. Схеми порушень митного законодавства у галузі зовнішньоекономічної діяльності

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) є однією з основних складових економіки будь-якої країни, і її регулювання, в тому числі через митне законодавство, має важливе значення для забезпечення стабільності, безпеки та конкурентоспроможності національних ринків. Однак, через складність і великий обсяг зовнішньоекономічних операцій, митне законодавство часто стає об'єктом порушень, що можуть серйозно шкодити національним інтересам, а також порушувати принципи чесної конкуренції. Порушення митного законодавства у сфері

зовнішньоекономічної діяльності можуть здійснюватися різними шляхами і мають кілька основних схем.

Контрабанда товарів є одним із найсерйозніших порушень митного законодавства, що порушує основні принципи митного контролю. Контрабанда передбачає переміщення товарів через митний кордон без необхідного митного оформлення або з явними порушеннями встановлених правил [37, с. 12]. Митні органи повинні виявляти й контролювати потоки товарів, але з огляду на розвиток новітніх технологій і методів ухилення, це завдання стає значно складнішим.

Контрабанда товарів відбувається через різні методи, кожен із яких може мати свої особливості та бути пристосованим до конкретних обставин та потреб порушників.

Приховування товарів у транспортних засобах або вантажах. Цей спосіб контрабанди є одним із найпоширеніших і полягає в тому, що товари перевозяться через митний кордон в спеціальних схованках або прихованих відділеннях транспортних засобів. Митники можуть не помітити такі товари через специфіку упаковки або конструкцію транспортного засобу. Для цього контрабандисти використовують такі методи, як вбудовування схованок у стіни або підлогу контейнерів, спеціальні відділення для приховування вантажу, чи навіть використання несанкціонованих коридорів для перевозу товарів.

Використання фальшивих документів. Ще однією поширеною схемою є використання підроблених або фальсифікованих документів, таких як митні декларації, сертифікати походження товару, рахунки-фактури, митні декларації тощо. Контрабандисти можуть подавати документи, які підтверджують законність товару, хоча насправді він є нелегальним. Це дозволяє товару проходити через митний контроль без належної перевірки та без сплати митних платежів [14, с. 53].

Виготовлення товарів для контрабанди в спеціальних підприємствах або на складах. В окремих випадках контрабандисти можуть організовувати виробництво товарів, які сприяють незаконному переміщенню через кордон. Такі підприємства або склади зазвичай існують нелегально і спеціалізуються на виготовленні товарів з метою подальшого їх незаконного ввезення в країну. До таких товарів належать

товари, що підлягають високим митним ставкам або обмеженням (наприклад, ліки, алкоголь, фармацевтичні засоби тощо).

МК України (№ 4495-VI від 13.03.2012) визначає основні правила, процедури та права, що регулюють митний контроль і митне оформлення товарів, а також процедури боротьби з контрабандою [52].

Ще однією поширеною схемою є використання недекларованих товарів або незадекларованих кількостей товарів, а також їх ввезення під виглядом іншого виду товарів, що дозволяє обійти митні обмеження. Наприклад, один товар може бути заявлений як менш цінний або навіть мати іншу категорію класифікації (наприклад, вказати текстильні вироби замість електроніки).

КК України (ст. 201) чітко визначає контрабанду товарів як кримінальний злочин і надає покарання за незаконне переміщення через митний кордон товарів, що підлягають контролю. Закон України "Про митну справу" (№ 2321-XII від 25.06.1991) передбачає права та обов'язки митних органів, а також юридичних осіб та фізичних осіб у контексті зовнішньоекономічної діяльності [50].

Контрабанда товарів має серйозні економічні наслідки для країни. В першу чергу, вона порушує рівновагу на внутрішньому ринку, підриваючи конкуренцію. Зокрема, у результаті контрабанди імпортовані товари можуть бути значно дешевшими, ніж їх легальні аналоги, оскільки не сплачуються митні збори та податки. Крім того, контрабанда сприяє розвитку тіньової економіки, що позначається на зменшенні надходжень до державного бюджету. Це може призвести до недофінансування соціальних програм, інфраструктури та інших сфер, важливих для розвитку країни.

Ухилення від сплати митних зборів та податків полягає в навмисному обмані митних органів щодо обсягу або вартості товарів, що підлягають митному оформленню, з метою уникнути сплати належних платежів до державного бюджету. Це може здійснюватися за допомогою різноманітних схем, які включають подання неправдивих або неповних відомостей про товари, їх митні характеристики, використання фальшивих документів або навмисне заниження митної вартості.

Згідно з МК України, митні збори і податки є обов'язковими платежами, які мають бути сплачені у разі ввезення або вивезення товарів через митний кордон країни. Згідно з статтею 16 МК України, усі суб'єкти та юридичні особи, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, зобов'язані подавати до митниці митні декларації, на основі яких визначаються розміри митних платежів [18, с. 66].

Ухилення від сплати митних зборів і податків має безпосередній вплив на державний бюджет, оскільки саме митні платежі є одними з основних джерел доходів для держави. Країни, де спостерігається високий рівень ухилення від митних платежів, зазнають значних економічних втрат через недонадходження до бюджету, що, несе вагомий вплив на здатність держави фінансувати різноманітні соціальні, економічні та інфраструктурні проекти.

Ухилення від сплати митних зборів і податків здійснюється за допомогою різних методів і схем, які часто стають все більш складними і хитромудрими.

Заниження митної вартості товарів. Це одна з найпоширеніших схем ухилення від митних зборів. Вона полягає у навмисному заниженні митної вартості товару в митних деклараціях. Митна вартість товару визначається як вартість, яка була зафіксована в контракті між продавцем і покупцем, але контрабандисти можуть навмисно вказати менш вартісні ціни, щоб знизити рівень митних платежів [54]. Для цього порушники можуть використовувати підроблені рахунки-фактури або фальшиві договори, які вказують на значно нижчу ціну товару, ніж та, що фактично була сплачена за товар. Такі схеми спричиняють значні втрати для держави, оскільки митні збори обчислюються саме на основі митної вартості товару.

Використання неправдивих сертифікатів і документів. Іншою поширеною схемою є використання підроблених документів або фальсифікація сертифікатів походження товару. Це дозволяє підприємствам оминати встановлені митні обмеження або отримати митні пільги, які не належать їм за законом. Використання таких підроблених документів дозволяє мінімізувати або зовсім уникнути митних зборів, оскільки товар може бути поданий як такий, що має інше походження, або що підлягає меншим митним ставкам.

Імпорт товарів під виглядом іншої категорії. Це ще один поширений спосіб ухилення від митних зборів. У цьому випадку підприємства можуть вказати в митних деклараціях, що товар має іншу категорію, ніж це є насправді. Наприклад, товар, який підлягає високим митним ставкам, може бути заявлений як товар, що підлягає низьким ставкам або взагалі звільнений від мит. Це дає змогу значно зменшити митні платежі або зовсім їх уникнути.

В Україні боротьба з ухиленням від сплати митних зборів та податків здійснюється через МК України, котрий регулює порядок митного контролю і митного оформлення товарів та послуг, а також встановлює обов'язки для митних органів і підприємств. Зокрема, згідно зі статтями 16-19 МК України, підприємства повинні подавати митні декларації, що містять правильні і повні відомості про товари, їх вартість, походження та інші характеристики.

Згідно з статтею 16 МК України, митні органи мають право перевіряти правильність заповнення митних декларацій, а також вивчати інші документи, що підтверджують дані про товар [24, с. 95]. Окрім того, за ухилення від сплати митних зборів і податків передбачена кримінальна відповідальність відповідно до КК України, зокрема стаття 212, яка визначає відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), а також штрафи та позбавлення волі для осіб, які здійснили такі порушення.

Митні пільги та спеціальні режими є особливими умовами, за яких товари можуть бути ввезені або вивезені через митний кордон країни з мінімальним або нульовим обкладенням митними платежами. Вони сприяють розвитку зовнішньоекономічної діяльності, інвестиційного клімату та ефективному використанню потенціалу національної економіки [1, с. 25].

До основних митних пільг та спеціальних режимів можна віднести тимчасове ввезення, режим, що дозволяє ввезення товарів або транспортних засобів без сплати митних платежів на певний період, якщо товари або транспортні засоби будуть вивезені після закінчення цього періоду. Звільнення від сплати митних зборів у разі ввезення товарів для наукових, гуманітарних або інших специфічних цілей. Режим переробки на митній території, дозволяє знижувати або звільняти від митних

платежів продукцію, яка виготовляється з імпортованих товарів. Згідно з МК України (статті 222-227), зазначені режими надаються для стимулювання певних видів економічної діяльності, і повинні використовуватися лише для цілей, визначених законодавством.

Порушення умов митних пільг та спеціальних режимів передбачає використання пільг не за призначенням або невиконання вимог законодавства щодо цих режимів.

Режим тимчасового ввезення дозволяє без сплати митних зборів ввезти товар на митну територію України на тимчасовий період для використання його з певною метою (наприклад, для демонстрацій, виставок, ремонту, технічного обслуговування тощо). Невиконання умови про вивезення товару, коли товар не вивозиться після закінчення встановленого терміну [26, с. 58]. Наприклад, товар, ввезений для тимчасового користування, може залишитися на території України, і його подальша реалізація або використання без сплати митних платежів є порушенням. Перевищення строку тимчасового ввезення, коли товари перебувають на митній території України понад визначений термін, що також призводить до порушення умов цього спеціального режиму.

Зміна призначення товарів, коли товар, ввезений за режимом тимчасового ввезення для певних цілей (наприклад, для тимчасового використання на виставці), використовується для інших цілей, таких як комерційна реалізація [53]. Ці порушення можуть бути виявлені під час митних перевірок, коли митні органи з'ясовують, що ввезений товар не був вивезений або використаний не за призначенням. Такі порушення можуть призвести до штрафів, конфіскації товарів та інших санкцій, передбачених ст. 484 МК України.

Іншим прикладом є зловживання пільгами, що надаються митними режимами. Підприємства можуть намагатися використовувати митні пільги, не виконуючи їх вимог або вдаючись до маніпуляцій для мінімізації митних платежів. Так, деякі компанії можуть реєструвати підроблені документи, що підтверджують мету ввезення товарів, або надавати неточні дані щодо товарів, щоб використовувати пільгові умови для товарів, що не підлягають такому режиму. Прикладом є переробка

на митній території. За цим режимом надається пільга для ввезення товарів, які повинні бути оброблені або перероблені на митній території, і митні збори стягуються тільки з результатів переробки. Проте деякі компанії можуть використовувати цю пільгу для ввезення товарів, що не призначені для переробки, з метою уникнути митних платежів.

Порушення умов митних пільг та спеціальних режимів є серйозними правопорушеннями відповідно до МК України та інших нормативно-правових актів, що регулюють митні процедури. МК України (ст. 16, ст. 222-227) визначає умови для використання пільг і спеціальних митних режимів, таких як тимчасове ввезення або переробка на митній території [52].

У разі порушення цих умов можуть бути застосовані штрафи та санкції. Ст. 484 МК України передбачає відповідальність за порушення митних процедур, зокрема за порушення умов тимчасового ввезення та неправомірне використання митних пільг. Згідно з ст. 484 МК України, за порушення, пов'язані з невиконанням умов митних пільг, передбачаються штрафи, конфіскація товарів та інші правові наслідки, які варіюються в залежності від тяжкості порушення.

Одним із найбільш складних і небезпечних порушень є використання фіктивних фірм для обходу митних правил. Це є не лише злочином, а й серйозною загрозою для економічної безпеки країни, оскільки такі схеми значно ускладнюють контроль за надходженням митних зборів та податків, а також підривають довіру до економічних і юридичних процесів.

Фіктивні фірми — це підприємства, що створюються з метою ведення незаконної діяльності. Такі фірми не мають реального бізнесу або інфраструктури і часто використовуються для обману державних органів, включаючи митні та податкові служби. Вони не здійснюють реальної господарської діяльності, а лише служать прикриттям для фінансових схем, спрямованих на ухилення від сплати податків та митних зборів.

Підприємці або організації створюють фіктивну компанію в юрисдикції, де процедура реєстрації є спрощеною, а вимоги до документів — мінімальними. Часто це офшорні зони або країни з сприятливим податковим режимом. За допомогою

фіктивної компанії укладаються договори купівлі-продажу товарів. Часто в таких договорах встановлюється завищена або, навпаки, занижена ціна, що дозволяє маніпулювати митною вартістю товару. Наприклад, імпортер може закуповувати товар через фіктивну фірму за штучно заниженою вартістю, що зменшує розмір сплачуваних митних зборів.

Фіктивні компанії часто використовуються для оформлення документів на перевезення товарів. Це включає підробку митних декларацій, рахунків-фактур, сертифікатів походження та інших супровідних документів, що забезпечує можливість незаконного переміщення товарів через кордон [21, с. 95]. За допомогою складних мереж взаємодії між кількома фіктивними фірмами, що зареєстровані в різних країнах, порушникам вдається "розмити" слід операції, ускладнюючи роботу митних органів із відстеженням реального шляху товарів і встановленням їх справжньої вартості.

Згідно з МК України та КК України, використання фіктивних фірм для обходу митних правил є серйозним правопорушенням, яке не лише порушує митне законодавство, але й може бути кваліфіковане як злочин. Зокрема Ст. 483 МК України передбачає санкції за порушення митних процедур, які включають незаконне декларування товарів, надання неправдивої інформації митним органам або обман митної служби [4, с. 118]. Ст. 212 КК України визначає відповідальність за несплату податкових надходжень, зборів та інших обов'язкових платежів, що застосовується й до порушень митних правил.

Стаття 358 КК України встановлює кримінальну відповідальність за фальсифікацію документів, які використовуються у процесі митного оформлення товарів або ведення зовнішньоекономічної діяльності. Подібні правопорушення можуть спричинити суттєві економічні збитки, зокрема втрати для державного бюджету, що, у свою чергу, негативно впливає на економічну безпеку країни. Законодавство також передбачає конфіскацію товарів, штрафи, а в окремих випадках — кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі.

Порушення митного законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності становлять серйозну загрозу для економічної стабільності країни та безпеки її ринку.

Наявність різноманітних схем ухилення від митних зобов'язань, таких як контрабанда, заниження митної вартості товарів, фальсифікація документів та зловживання митними пільгами, вимагає від митних органів постійного вдосконалення механізмів контролю і перевірки таких порушень. Законодавство, яке регулює ці питання, повинно бути чітким і здатним ефективно реагувати на нові методи порушення правил, щоб забезпечити належний рівень захисту національних інтересів.

2.3. Міжнародно-правові акти у сфері боротьби з порушенням митних правил

Митне право є важливою частиною міжнародного права, оскільки митні правила і норми мають пряме відношення до зовнішньоекономічної діяльності, торгівлі між країнами та глобального руху товарів, послуг і капіталу. Боротьба з порушеннями митних правил на міжнародному рівні є не лише питанням національної безпеки кожної держави, але й забезпеченням ефективної і прозорої міжнародної торгівлі [5, с. 32]. Для цього важливу роль відіграють міжнародні договори та угоди, що регулюють митні процедури, стандарти та механізми взаємодії митних органів різних країн.

Міжнародні акти у сфері митного регулювання сприяють створенню єдиних стандартів та правил для учасників зовнішньоекономічної діяльності, зокрема для митних органів, імпортерів, експортерів та інших зацікавлених сторін. Вони визначають правила митного оформлення товарів, процедури та заходи контролю, що допомагають зменшити можливість порушень митного законодавства, таких як контрабанда, ухилення від сплати митних зборів, підробка митних документів та інші порушення.

Серед найважливіших міжнародно-правових документів, що регулюють ці питання, варто виділити Митну конвенцію Світової митної організації (СМО) та Конвенцію ООН проти корупції (2003 року). Обидва документи мають фундаментальне значення у формуванні глобальної митної політики, спрямованої на запобігання та виявлення порушень митних правил.

Світова митна організація (СМО), заснована у 1952 році як Рада митного співробітництва, є ключовою міжнародною структурою, що займається питаннями митного адміністрування. Головна мета цієї організації – гармонізація та спрощення митних процедур, а також створення ефективних механізмів контролю для запобігання порушенням митних правил. Одним із основних міжнародних документів, прийнятих під егідою СМО, є Митна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція), ухвалена у 1973 році та переглянута у 1999 році [25, с. 159].

Кіотська конвенція є одним із ключових документів у сфері міжнародного митного права, оскільки вона визначає основні принципи, на яких має базуватися митне адміністрування в країнах-учасниках. Основними положеннями цієї конвенції є прозорість митних процедур, встановлення чітких і зрозумілих правил митного оформлення товарів, що дозволяє зменшити можливість зловживань та корупції. Гармонізація митних норм, країни-учасниці зобов'язуються уніфікувати свої митні процедури відповідно до стандартів СМО, що сприяє ефективному міжнародному співробітництву [47]. Спрощення митного оформлення, забезпечення швидкого та ефективного проходження митних процедур для чесних учасників міжнародної торгівлі. Застосування інформаційних технологій, активне впровадження цифрових технологій у митну сферу, що дозволяє знизити ризики шахрайства та прискорити митні процеси.

Одним із ключових аспектів Кіотської конвенції є впровадження механізмів боротьби з порушеннями митного законодавства. Електронне декларування та автоматизація митних процедур, мінімізує людський фактор, що є однією з основних причин корупції та митних правопорушень. Обмін митною інформацією між державами, сприяє виявленню порушників митного законодавства та запобіганню ухиленню від сплати митних зборів. Запровадження ризик-орієнтованого підходу до митного контролю, дозволяє ефективніше використовувати ресурси митних органів для боротьби з контрабандою та шахрайством. Посилення міжнародного співробітництва у сфері правоохоронної діяльності, країни-учасниці конвенції

зобов'язані сприяти обміну інформацією щодо правопорушень у сфері митної діяльності.

Таким чином, Кіотська конвенція створює основу для боротьби з митними правопорушеннями, забезпечуючи єдині стандарти, що застосовуються на міжнародному рівні.

Однією з основних проблем, що сприяє порушенням митного законодавства, є корупція серед митних посадовців. У цьому контексті Конвенція ООН проти корупції, ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН у 2003 році, відіграє важливу роль у боротьбі з корупційними схемами в митній сфері [20, с. 39]. Конвенція ООН проти корупції є першим міжнародним юридично обов'язковим документом, що охоплює всі аспекти боротьби з корупцією, включаючи превентивні заходи, криміналізацію корупційних правопорушень, міжнародне співробітництво та повернення незаконно отриманих активів.

Конвенція передбачає ухвалення національних стандартів доброчесності та етичної поведінки для співробітників митниці з метою запобігання хабарництву та зловживанню владою. Обов'язкове декларування доходів і майна посадовців митних органів сприяє прозорості та запобігає зловживанням з боку посадових осіб. Конвенція вимагає створення механізмів захисту осіб, які повідомляють про корупційні схеми в митних органах, встановлює юридичну відповідальність за такі злочини, як хабарництво, зловживання владою та незаконне збагачення у митних органах. А країни-учасниці зобов'язуються сприяти розслідуванню корупційних злочинів, у тому числі у сфері митного контролю.

З метою забезпечення ефективної боротьби з митними правопорушеннями та створення єдиних стандартів для міжнародної торгівлі, були розроблені та ухвалені кілька ключових міжнародних правових актів. Одними з таких актів є Генеральна угода про тарифи та торгівлю (ГАТТ) та Міжнародна конвенція щодо боротьби з контрабандою.

Генеральна угода про тарифи та торгівлю (ГАТТ) була укладена в 1947 році та є одним з основних документів у сфері міжнародної торгівлі. Ця угода встановлює правила для проведення міжнародної торгівлі товарами, спрямовані на зниження

торгових бар'єрів, забезпечення рівного доступу до ринків та стимулювання відкритості і прозорості у міжнародній економіці. ГАТТ також стало основою для створення Світової організації торгівлі (СОТ) у 1995 році, яка замінила та продовжила діяльність ГАТТ [46].

ГАТТ передбачає, що країни повинні ставитись до товарів інших країн так, як до власних. Це означає, що держави не можуть вводити дискримінаційні мита або застосовувати надмірні бар'єри для імпорту чи експорту товарів.

В рамках ГАТТ, країни зобов'язуються утримуватись від застосування митних тарифів, які перевищують певні пороги. Це дає змогу країнам-учасникам забезпечити стабільні умови для міжнародної торгівлі, знижуючи ризики несанкціонованих змін у тарифній політиці, що може бути використано для обходу митних правил [46]. Одним з основних положень ГАТТ є вимога забезпечення прозорості митних процедур та політик, що дозволяє знизити рівень зловживань і корупції. Це включає публікацію митних тарифів, пільг та інших заходів, які можуть впливати на процеси міжнародної торгівлі.

ГАТТ активно сприяє запобіганню митним правопорушенням через встановлення чітких та прозорих правил для учасників міжнародної торгівлі. Угода допомагає зменшити ймовірність застосування нелегальних схем, оскільки чітко визначені митні тарифи і правила доступу до ринків країни-учасниці повинні дотримуватись усіма сторонами. Проте ГАТТ не спеціалізується безпосередньо на боротьбі з контрабандою та іншими правопорушеннями, але надає рамки для створення більш прозорих і передбачуваних митних процедур, що в свою чергу ускладнює спроби уникнення митних вимог.

Міжнародна конвенція щодо боротьби з контрабандою є важливим міжнародним правовим актом, прийнятим з метою координації зусиль країн у боротьбі з контрабандою товарів, які заборонені або обмежені для переміщення через кордон. Ця конвенція є важливим інструментом для забезпечення глобальної боротьби з незаконним обігом товарів, такими як наркотики, зброя, культурні цінності, продукти, що підпадають під санкції, а також інші товари, що становлять загрозу для національної безпеки.

Конвенція закликає країни-учасниці до співпраці в боротьбі з контрабандою, встановлюючи спільні механізми для обміну інформацією та розслідування випадків контрабанди через кордони. Країни, що підписали конвенцію, зобов'язуються створювати ефективні механізми боротьби з контрабандою, включаючи кримінальні покарання для осіб, які займаються незаконним переміщенням товарів через митний кордон [15, с. 56].

Одночасно з посиленням боротьби, Конвенція сприяє спрощенню митних процедур для легальних учасників зовнішньоекономічної діяльності, що забезпечує швидке проходження митного контролю при дотриманні всіх правил.

Європейський кодекс поведінки митних органів ЄС є спеціальним нормативним актом, прийнятим у рамках митної політики Європейського Союзу, який визначає основні принципи та стандарти діяльності митних служб. Він спрямований на забезпечення ефективного функціонування митної системи ЄС, збереження довіри до митних органів, запобігання корупції та вдосконалення взаємодії між митними службами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Європейський кодекс поведінки митних органів доповнює правову основу митної діяльності, встановлену Митним кодексом ЄС (Regulation (EU) No 952/2013), який регулює всі аспекти митної політики, включаючи митну перевірку, процедури оформлення товарів та санкції за порушення митного законодавства [42, с. 13].

Одним із ключових принципів Європейського кодексу є прозорість у діяльності митних органів. Це означає, що митні служби повинні діяти відкрито, чітко інформуючи громадян та бізнес про їхні права та обов'язки, а також про митні правила та процедури.

Корупція є однією з найбільших загроз для ефективності митної системи. Європейський кодекс передбачає жорстку боротьбу з корупційними схемами, які можуть спотворювати митну політику та сприяти ухиленню від сплати митних зборів. Митні службовці зобов'язані діяти професійно, дотримуючись високих стандартів роботи. Кодекс зобов'язує митників регулярно підвищувати свою кваліфікацію, чітко дотримуватись митного законодавства ЄС та національних нормативних актів, відповідати за прийняті рішення та дії перед державою та громадянами. Ці норми

сприяють формуванню професійної митної служби, здатної ефективно виконувати свої обов'язки.

Європейський кодекс поведінки митних органів наголошує на необхідності конструктивної взаємодії між митними службами, підприємствами та громадянами. Це включає спрощення процедур для надійних компаній, що дотримуються митних норм (програма АЕО – Authorized Economic Operator), використання сучасних цифрових технологій для швидкої обробки митних декларацій, відкритість митних служб до діалогу та співпраці з бізнесом для покращення митної політики [31, с. 62].

Одним з важливих аспектів міжнародно-правових актів є їх сприяння міжурядовій співпраці у боротьбі з порушеннями митних правил. Наприклад, між країнами можуть укладатися двосторонні угоди про митне співробітництво, обмін інформацією про порушення та узгодження заходів для виявлення та припинення незаконного переміщення товарів через кордон. Ці угоди також можуть передбачати спільні митні операції, що дозволяють оперативно виявляти і попереджати порушення.

Міжнародно-правові акти є важливим інструментом для забезпечення ефективної боротьби з порушеннями митних правил на глобальному рівні. Вони допомагають створити єдині стандарти для митної діяльності, сприяють розвитку міжнародного співробітництва між митними органами та забезпечують більш високий рівень транспарентності і підзвітності у сфері зовнішньоекономічної діяльності [47]. Система міжнародних угод у цій сфері продовжує вдосконалюватися, а держави мають можливість розвивати свої митні системи відповідно до вимог міжнародного права, що дозволяє ефективно боротися з порушеннями митних правил.

Порушення митних правил є однією з найважливіших проблем сучасної митної політики, що безпосередньо впливає на економічну безпеку держави, стабільність зовнішньоекономічної діяльності та ефективність контролю за міжнародним товарообігом. У першому розділі дипломної роботи було здійснено комплексний аналіз адміністративно-правового регулювання митних правопорушень, розглянуто

їх основні поняття, значення, види, схеми та міжнародно-правові акти, спрямовані на боротьбу з такими порушеннями.

Таким чином, результати аналізу, здійсненого у першому розділі, свідчать про багатогранність проблематики порушень митних правил та необхідність посилення контролю за митними операціями, удосконалення законодавчої бази та зміцнення міжнародного співробітництва. Отримані висновки є підґрунтям для подальшого дослідження ефективних механізмів запобігання та протидії порушенням митного законодавства, що буде розглянуто у наступних розділах роботи.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ БОРОТЬБИ З ПОРУШЕННЯМ МИТНИХ ПРАВИЛ

3.1. Досвід зарубіжних країн щодо організації протидії порушень митних правил

Ефективна боротьба з порушеннями митних правил є важливим аспектом забезпечення економічної безпеки кожної держави. У світі існують різні підходи до організації протидії митним правопорушенням, які залежать від економічного розвитку країни, її географічного положення, рівня корупції та інших чинників. Досвід зарубіжних країн демонструє низку дієвих механізмів, які можуть бути корисними для вдосконалення митної системи України.

Європейський Союз (ЄС) є однією з найбільш інтегрованих митних зон у світі, що має розвинену систему боротьби з порушеннями митних правил. ЄС об'єднує 27 держав-членів, які мають спільну митну територію та гармонізовані процедури митного контролю. Завдяки високому рівню координації між країнами та використанню сучасних технологій Європейський Союз забезпечує ефективний контроль за переміщенням товарів через свої кордони, мінімізуючи випадки контрабанди, ухилення від сплати митних платежів і порушення митного законодавства.

Основним документом, що регулює митні процедури на території ЄС, є Єдиний митний кодекс ЄС (Union Customs Code, UCC), який набув чинності в 2016 році. Цей кодекс став основою для уніфікації митних процедур і дозволяє державам-членам координувати свої дії щодо забезпечення належного митного контролю.

Основні принципи митної політики ЄС зосереджені на захисті внутрішнього ринку, забезпеченні економічної безпеки і спрощенні процедур для добросовісних учасників ринку. Спільна митна політика має на меті зменшення адміністративних бар'єрів і пришвидшення процесів митного оформлення без шкоди для безпеки [51].

Одним із важливих елементів боротьби з митними порушеннями в ЄС є ризик-менеджмент. Європейський Союз впровадив системи для моніторингу митних ризиків, такі як Customs Risk Management Framework, яка дозволяє митним органам оцінювати й класифікувати товари за рівнем ризику порушення митних правил. Це дозволяє максимально ефективно використати ресурси митних органів і спрямувати їх на найбільш підозрілі вантажі.

ЄС активно впроваджує електронні митні системи, що дозволяють автоматизувати процеси митного оформлення. Найбільш важливими з таких систем є NCTS (New Computerized Transit System) для контролю за транзитом товарів через територію ЄС; Import Control System (ICS) для виявлення потенційно небезпечних вантажів та перевезень; Automated Import System (AIS) для здійснення попереднього контролю товарів до їх прибуття в країну [51].

Ці технології дозволяють скоротити час оформлення товарів і підвищити ефективність митних перевірок, що, в свою чергу, сприяє виявленню порушень митних правил, таких як контрабанда, неправдиві митні декларації чи ухилення від митних платежів.

Один із ключових аспектів митної політики ЄС – це спільний контроль на зовнішніх кордонах Союзу, що дозволяє забезпечити безпеку і цілісність Єдиного ринку. Митні органи кожної з країн-членів ЄС мають спільну мету – ефективно захищати кордони від порушень і сприяти вільному руху товарів і людей всередині ЄС. Важливою складовою є агентство FRONTEX (Європейське агентство прикордонної та берегової охорони), яке здійснює координацію між митними та прикордонними службами країн-членів щодо контролю на зовнішніх кордонах ЄС. Це агентство сприяє не лише боротьбі з контрабандою, але й з нелегальною імміграцією, тероризмом, а також організованою злочинністю.

Окрім FRONTEX, митні органи ЄС активно співпрацюють через мережу EUROJUST (Європейське агентство з координації судових органів), що дозволяє здійснювати обмін інформацією між правоохоронними органами різних країн та координувати судові розслідування щодо серйозних митних порушень.

Крім того, ЄС активно підтримує ініціативи з розширення партнерства з приватним сектором, зокрема з компаніями, що займаються міжнародною торгівлею, для забезпечення прозорості зовнішньоекономічної діяльності. Програма С-ТРАТ (Customs-Trade Partnership Against Terrorism) є прикладом успішної співпраці між митними органами і компаніями для забезпечення безпеки на кордонах і сприяння спрощенню митних процедур для добросовісних учасників ринку [41, с. 287].

У разі виявлення порушень митних правил ЄС застосовує низку санкцій, залежно від серйозності правопорушення. За порушення митних правил може бути застосована адміністративна відповідальність (штрафи, конфіскація товарів, тимчасове припинення діяльності), а у випадках серйозних порушень – кримінальна відповідальність (тюрма або великі штрафи).

Досвід Європейського Союзу щодо організації протидії порушенням митних правил є важливим зразком для багатьох країн світу, зокрема для України, яка також прагне вдосконалити свою митну систему.

Сполучені Штати Америки є однією з найбільш розвинених держав у сфері митного контролю та боротьби з порушеннями митних правил. Завдяки масштабному міжнародному товарообігу, США стикаються з численними викликами у сфері митної безпеки, включаючи контрабанду наркотиків, нелегальне ввезення зброї, порушення торговельних санкцій та ухилення від митних платежів. Для вирішення цих проблем у США діє комплексна система митного контролю, що поєднує суворе законодавство, сучасні технології та міжнародну співпрацю.

У США функціонує кілька ключових органів, відповідальних за митну політику та боротьбу з порушеннями митних правил. Серед них найважливішими є Митна та прикордонна служба США (Customs and Border Protection, CBP). Це основний орган, що займається контролем за імпортом і експортом товарів, а також забезпеченням безпеки на кордонах. CBP відповідає за запобігання контрабанді, захист від порушень митних правил та за забезпечення законності при перевезеннях товарів. Управління з контролю за продуктами і ліцензіями (Bureau of Industry and Security, BIS). Це агентство Міністерства торгівлі США, яке займається ліцензуванням експорту та контролем за експортними товарами, які можуть бути використані для військових або

терористичних цілей. Служба розслідувань з питань митних порушень (Homeland Security Investigations, HSI) [44, с. 95]. Частина Міністерства внутрішньої безпеки, ця служба спеціалізується на боротьбі з серйозними порушеннями митних правил, такими як контрабанда наркотиків, торгівля людьми та інші організовані злочинні схеми.

Митна політика США націлена на запобігання проникненню небезпечних товарів, таких як наркотики, зброя чи радіоактивні матеріали, на територію країни. Митна та прикордонна служба активно використовує високотехнологічне обладнання для виявлення контрабанди та небезпечних товарів.

Важливою частиною митної політики США є боротьба з шахрайством при митному оформленні, у тому числі з недоплатою митних зборів і податків. Це включає використання стратегій для виявлення неправдивих митних декларацій і фальсифікацій товарів. США прагнуть до прозорості в митній системі, що забезпечується завдяки відкритості інформації про митні процедури та створенню умов для моніторингу діяльності митних органів.

Сучасні технології відіграють важливу роль у боротьбі з митними порушеннями в США. Система митного контролю активно використовує новітні технології для моніторингу і аналізу вантажів, а також для боротьби з порушеннями митних правил. На митних пунктах США встановлено рентгенівські сканери, які дозволяють проводити швидкий і ефективний огляд вантажів. Це дає змогу виявляти контрабанду і небезпечні товари без необхідності їх ручного огляду.

Система Automated Commercial Environment (ACE) дозволяє здійснювати електронне подання митних декларацій, а також дає змогу митникам оперативно отримувати інформацію про вантажі. Всі товари, що перетинають кордон США, автоматично скануються, і система оцінює ризики для кожної партії товарів. Використання систем аналітики дозволяє СВР та іншим агентствам оцінювати ризики, аналізуючи історичні дані про вантажі, митні декларації та інші фактори. Це допомагає митним органам зосередити свої зусилля на найбільш ризикованих вантажах і місцях.

Сполучені Штати активно співпрацюють з іншими країнами та міжнародними організаціями для протидії митним порушенням, особливо в глобальній боротьбі з контрабандою наркотиків, зброї та інших небезпечних товарів. США активно співпрацюють з WCO (Всесвітня Митна Організація), сприяючи розробці міжнародних стандартів митного контролю та сприяючи боротьбі з порушеннями митних правил на глобальному рівні, є активним членом Інтерполу і працюють разом з іншими країнами для боротьби з транснаціональними злочинами, такими як контрабанда і тероризм [45].

Відповідальність за порушення митних правил у США є чітко визначеною та регулюється рядом федеральних законів і постанов. Одним із основних документів є Закон про митний кодекс США (Tariff Act of 1930), який містить норми, що визначають митні порушення і санкції за їх вчинення. За порушення митних правил можуть бути застосовані адміністративні штрафи, конфіскація товарів, а також кримінальні санкції. Кримінальні покарання включають тюремні терміни, а також великі штрафи для осіб, які вчинили серйозні порушення [44, с. 163].

Китай є однією з найбільших торговельних держав світу, тому його митна політика відіграє важливу роль у глобальній економіці. Враховуючи величезний обсяг імпорту та експорту, Китай стикається з численними викликами, пов'язаними з порушеннями митних правил, контрабандою, шахрайством при декларуванні товарів та ухиленням від сплати мит. Для протидії цим загрозам китайська влада впроваджує жорсткі заходи контролю, високотехнологічні системи моніторингу та ефективну правову систему.

Основним органом, що здійснює митний контроль в Китаї, є Генеральне управління митниці Китаю (General Administration of Customs of the People's Republic of China, GACC). Цей орган здійснює контроль за ввезенням та вивезенням товарів через кордони, проводить митне оформлення, а також відповідає за запобігання контрабанді, порушенням митних правил і шахрайству [40, с. 89].

Крім GACC, важливими суб'єктами у боротьбі з митними порушеннями є інші державні органи, зокрема Міністерство громадської безпеки Китаю (Ministry of Public Security), яке активно бере участь у боротьбі з організованими злочинами, такими як

контрабанда наркотиків, зброї, а також у боротьбі з корупцією, пов'язаною з митними органами. Міністерство з надзвичайних ситуацій Китаю, яке координує дії митних органів у випадку потенційної загрози безпеці, наприклад, при ввезенні небезпечних товарів чи матеріалів. Антикорупційні органи (Центр боротьби з корупцією), які займаються розслідуванням корупційних діянь, включаючи порушення митних правил з боку посадових осіб.

Одним з головних завдань китайської митної служби є запобігання ввезенню товарів, які можуть загрожувати національній безпеці, таких як наркотики, зброя, вибухові матеріали, а також технології, які можуть бути використані для військових цілей. Це здійснюється за допомогою використання сучасних технологій і методів моніторингу [8, с. 163]. Китай активно використовує сучасні технології для оптимізації митних процедур. Використання автоматизованих митних систем (наприклад, China Customs E-Portal) дозволяє зменшити час оформлення товарів, покращити ефективність митних перевірок та мінімізувати людський фактор у процесі боротьби з порушеннями.

Китай намагається зробити свої митні процедури прозорими та ефективними для міжнародних торгових партнерів. Для цього країна застосовує різноманітні стандарти та міжнародні угоди, зокрема працює в межах СОТ та Всесвітньої митної організації (WCO) [55].

Митні органи застосовують спеціалізовані технічні засоби, такі як рентгенівські сканери і детектори для пошуку контрабанди та заборонених товарів. Вони також проводять ретельний огляд вантажів і контейнерів на митних постах. Всі товари, що перетинають кордони Китаю, повинні проходити електронне декларування через систему China Customs E-Port, яка дозволяє прискорити процес митного оформлення і зменшити ризик людських помилок або шахрайства.

Китайська система боротьби з митними порушеннями передбачає застосування строгих юридичних заходів для забезпечення відповідальності за порушення митних правил. Китай застосовує штрафи, конфіскацію товарів та тимчасове припинення діяльності компаній за порушення митних правил, таких як недоплата митних зборів, неправдиве декларування товарів чи ухилення від митних процедур [43, с. 205].

В особливо серйозних випадках, таких як організована контрабанда наркотиків чи зброї, Китай застосовує кримінальні санкції, включаючи ув'язнення осіб, причетних до порушень митних правил. Законодавство визначає суворі покарання за контрабанду і шахрайство. У Китаї існують спеціалізовані суди, які займаються розглядом справ, пов'язаних із порушеннями митних правил. Це дозволяє забезпечити швидке і ефективне вирішення спорів і накладення санкцій.

Досвід зарубіжних країн демонструє, що ефективна боротьба з порушеннями митного законодавства вимагає комплексного підходу. Україна може використати ці підходи для вдосконалення власної митної системи, запровадження ефективних механізмів контролю та зниження рівня порушень митних правил.

3.2. Інноваційні технології в митному контролі та боротьбі з порушенням митних правил

З розвитком глобалізації та цифрових технологій митна перевірка стає все більш складним завданням для держав у всьому світі. Незаконний товарообіг, контрабанда, митне шахрайство та ухилення від сплати податків загрожують економічній безпеці країн. У відповідь на ці виклики багато держав упроваджують інноваційні технології для вдосконалення митного контролю та боротьби з порушеннями митних правил. Використання передових цифрових систем, штучного інтелекту, блокчейну, автоматизованих митних систем і біометричних технологій значно підвищує ефективність митних операцій і мінімізує корупційні ризики.

Автоматизація митних процедур є важливим кроком до покращення дієвості та результативності митного контролю та пониження ризиків порушень. Автоматизовані системи митного контролю надають змогу швидко обробляти величезні обсяги інформації, виконувати тести на ризики та автоматизувати митні перевірки, що раніше потребувало значних людських ресурсів і часу.

Автоматизовані системи митного контролю – це програмно-апаратні комплекси, які допомагають митним органам обробляти великі масиви інформації, прискорювати перевірку товарів та осіб, що перетинають кордон, а також

підвищувати ефективність боротьби з контрабандою [21, с. 99]. Основні завдання автоматизованих систем полягають в скороченні часу на оформлення митних декларацій; підвищенні точності перевірки вантажів; запобіганні шахрайству, ухиленню від сплати мит та контрабанді; мінімізації людського фактору та корупційних ризиків; оптимізації міжнародної співпраці між митними органами різних країн.

Автоматизація дозволяє митним органам оперативно аналізувати дані, використовуючи алгоритми машинного навчання та штучного інтелекту, що допомагає виявляти потенційні ризики та порушення митних правил.

Автоматизована система управління ризиками (АСАУР) є однією з ключових автоматизованих систем митного контролю, яка працює у багатьох країнах, включаючи Україну. Вона дозволяє митним органам оцінювати ризики при ввезенні чи вивезенні товарів і автоматично визначати рівень контролю (зелені, жовті та червоні коридори). Основні функції АСАУР це аналіз митних декларацій у режимі реального часу; автоматична оцінка ризиків та вибіркового контролю; скорочення фізичних перевірок товарів; запобігання ухиленню від митних платежів.

Система митного контролю "Single Window" (Єдине вікно) це електронна платформа, яка об'єднує всі державні органи, задіяні у митному контролі, в єдину інформаційну систему. Вона дозволяє спростити взаємодію бізнесу та митниці, зменшуючи бюрократію [34, с. 85]. ЄС, США та Китай активно використовують "Single Window" для прискорення митних процедур.

ICS2 (Import Control System 2) сучасна автоматизована система, яка дозволяє митним органам країн ЄС отримувати інформацію про товари ще до їхнього ввезення, що дає змогу оцінювати ризики на ранніх стадіях.

Автоматизована система митного оформлення ASYCUDA (Automated System for Customs Data) розроблена під егідою ООН, яка використовується в більш ніж 90 країнах світу. Вона допомагає державам оптимізувати процеси декларування товарів; використовувати електронні документи замість паперових; підвищувати ефективність збору митних платежів.

Блокчейн – це технологія розподіленого реєстру, що забезпечує прозорість, безпеку та незмінність даних. У митному контролі блокчейн може використовуватися для запису митних транзакцій, зменшення бюрократії, запобігання підробці документів та автоматизації процесів через смарт-контракти [43, с. 227]. Основні переваги блокчейну в митному контролі полягають в прозорості, кожен запис у блокчейні є незмінним, що унеможливорює підробку митних документів, безпеці, інформація розподіляється між всіма учасниками системи, що робить її стійкою до хакерських атак, автоматизації, завдяки смарт-контрактам можна автоматично виконувати митні процедури, що прискорює оформлення вантажів, зменшення корупції, оскільки дані неможливо підробити, ризик маніпуляцій з боку посадових осіб значно знижується.

До прикладу, TradeLens блокчейн-платформа для міжнародної логістики, спільна ініціатива компаній Maersk та IBM, яка використовує блокчейн для відстеження вантажоперевезень у реальному часі. Митні органи країн ЄС, США, Китаю та Індії використовують TradeLens для прозорого обміну інформацією про товари та скорочення часу митного оформлення на 40% та зменшення витрат на логістику.

Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) впровадили Dubai Blockchain Strategy, яка передбачає використання блокчейну у митному контролі. Європейська комісія тестує використання блокчейну в митному контролі у рамках ініціативи EU Blockchain Observatory and Forum, що дозволяє митним органам країн-членів ЄС обмінюватися даними у реальному часі.

У сучасних умовах стрімкого зростання міжнародної торгівлі традиційні підходи до митного контролю втрачають свою результативність. Застосування технологій штучного інтелекту (ШІ), машинного навчання (ML) та Інтернету речей (IoT) відкриває нові можливості для оптимізації діяльності митних служб: автоматизується процес перевірки вантажів і пасажирів, знижується ймовірність контрабанди та ухилення від сплати митних платежів.

Штучний інтелект у митному контролі означає застосування алгоритмів, які дозволяють автоматично обробляти великі обсяги інформації, виконувати складні

аналізи та приймати рішення на основі даних. Всі ці процеси виконуються без необхідності втручання людини, що значно покращує ефективність митного контролю. Одним з основних застосувань ІІ є оцінка митних ризиків [40, с. 100]. Використовуючи технології ІІ, митні органи можуть створювати системи, які виявляють аномалії в деклараціях або інших документах, що можуть свідчити про можливі порушення або ухилення від митних платежів.

Штучний інтелект в митному контролі також дозволяє значно покращити процеси інтелектуальної обробки декларацій: система може автоматично перевіряти правильність заповнення митних документів, порівнювати дані з базами інформації та виявляти неточності або спроби фальсифікації.

Технології ІІ здатні аналізувати величезні обсяги даних для виявлення закономірностей і відхилень від норми; передбачати ризики на базисі історичних даних і аналізу товарних потоків; автоматично приймати рішення щодо подальших дій (наприклад, вибір контролю для вантажу або необхідність додаткової перевірки); оптимізувати взаємодію між митними органами та іншими державними структурами, наприклад, в рамках обміну інформацією між митними і податковими органами.

Машинне навчання (ML) є складовою частиною ІІ і являє собою метод, що дозволяє системам «вчитися» на основі попереднього досвіду та коригувати свої прогнози чи дії в процесі роботи. Це технологія, яка дозволяє митним органам не лише автоматично виконувати стандартні процедури, а й вдосконалювати їх, покращуючи алгоритми на основі нових даних.

Прогнозування ризиків, послідовності машинного навчання розглядають історичні дані про порушення митних правил та на базисі таких даних визначають найбільш ймовірні ризики для певних товарів, постачальників або регіонів. Це дозволяє митним органам фокусувати свої ресурси на найбільш ризикових випадках. Автоматизовані системи управління митними деклараціями, за допомогою машинного навчання можна створити автоматизовану систему для перевірки декларацій і товарів, що дозволяє знижувати людські помилки та пришвидшувати процес митного оформлення.

У США Митна та прикордонна служба (CBP) використовує ML для аналізу даних про вантажоперевезення та виявлення схем ухилення від митних зборів. Європейські митні органи використовують ШІ-алгоритми для автоматичного аналізу рентгенівських зображень контейнерів, що дозволяє знаходити приховані вантажі. Чат-боти та віртуальні асистенти, що використовують ШІ, допомагають бізнесу та громадянам правильно заповнювати митні декларації та отримувати консультації щодо митних процедур [44, с. 192]. Сінгапурська митниця використовує чат-бот "Ask Leo", який консулює імпортерів і експортерів щодо митних процедур.

Інтернет речі (IoT) є технологією, що дозволяє підключати різноманітні фізичні об'єкти до Інтернету і здійснювати їх моніторинг та управління віддалено. У митному контролі IoT використовується для відстеження переміщення товарів, а також для забезпечення безпеки та транспарентності процесів. Системи IoT можуть включати датчики, сенсори та смарт-мітки, які дозволяють митним органам відслідковувати вантажі на всіх етапах їх переміщення через кордони, забезпечуючи митну перевірку у реальному часі.

Моніторинг в реальному часі, за допомогою IoT-датчиків митні органи можуть стежити за станом товарів, їх місцезнаходженням і умовами транспортування в реальному часі. Це дозволяє запобігти спробам контрабанди та маніпуляціям. Прозорість та безпека, смарт-мітки та датчики, вбудовані в пакування або контейнер, дозволяють автоматично фіксувати інформацію про кожен етап переміщення товару, що забезпечує повну прозорість усіх операцій [20, с. 44]. Покращення ефективності митного оформлення, з використанням IoT значно зменшується необхідність в ручних перевірках, що пришвидшує митний процес і зменшує людський фактор.

IoT-датчики дозволяють митним органам та логістичним компаніям відстежувати пересування вантажів у реальному часі. Це допомагає уникати підробки документів та нелегального переправлення товарів через кордон. Європейська система Smart Border 2.0 використовує IoT-технології для відстеження вантажів, що перевозяться між країнами ЄС [16, с. 51].

RFID-мітки (радіочастотні ідентифікатори) використовуються для автоматизованого контролю автотранспорту, котрий перетинає державний кордон.

Це надає можливість митним органам зчитувати інформацію про грузи без необхідності відкривати контейнери. У Китаї митні служби впроваджують RFID-контроль у портах Шанхаю, що дозволяє скоротити час перевірки вантажів.

IoT-сенсори можуть бути інтегровані у контейнери для автоматичного аналізу вмісту без відкриття. Також вони можуть виявляти небезпечні речовини або підроблені товари. В ОАЕ митні органи використовують "Smart Customs Inspection System", яка включає IoT-сенсори для автоматичного аналізу товарів.

Серед найбільш ефективних інноваційних рішень слід виділити рентгенівські та гамма-сканери, що дозволяють митним службам швидко перевіряти вантажі без розвантаження контейнерів, а також біометричні технології та системи розпізнавання осіб, які підвищують ефективність перевірки пасажирів та виявлення потенційних порушників.

Рентгенівські та гамма-сканери є неінвазивними методами перевірки вантажів і транспортних засобів. Вони дозволяють митним службам швидко аналізувати вміст контейнерів, не відкриваючи їх. Рентгенівські сканери використовують електромагнітне випромінювання високої енергії, що дозволяє візуалізувати внутрішній вміст об'єктів із різною щільністю.

Гамма-сканери працюють за схожим принципом, але випромінювання генерується радіоактивними ізотопами (наприклад, цезієм-137 або кобальтом-60), що дає змогу здійснювати більш детальне сканування щільних матеріалів. Обидва типи сканерів допомагають виявляти контрабандні товари, зброю, наркотики, вибухові речовини та інші заборонені предмети.

У рамках програми EU Customs 2020 у портах та митних пунктах країн ЄС впроваджено сучасні мобільні та стаціонарні рентгенівські сканери для перевірки контейнерів та транспортних засобів. Митна та прикордонна служба США (CBP) використовує гамма-сканери VACIS для перевірки вантажів у портах. У 2019 році система допомогла виявити контрабанду наркотиків у контейнерах з фруктами [40, с. 109].

Біометричні інновації зчитують виняткові фізіологічні або поведінкові ознаки людини для ідентифікації. На митниці ці технології застосовуються для прискорення

перевірки пасажирів, виявлення осіб у розшуку, запобігання використанню підроблених документів та контролю доступу до закритих зон.

В аеропортах Великої Британії, Франції та Німеччини використовуються e-Gates – автоматичні турнікети, що перевіряють особу за паспортом із біометричними даними та розпізнають обличчя. США використовують систему "Biometric Exit", яка сканує обличчя пасажирів, що залишають країну, і співставляє їхні дані з базами ФБР та Інтерполу. У Сінгапурі впроваджено систему "Changi Airport Biometric Clearance", що дозволяє пасажирам перетинати кордон без паспортів – лише за відбитком пальця та розпізнаванням обличчя [41, с. 294].

Впровадження інноваційних технологій у митні перевірки значно підвищує ефективність боротьби з порушеннями митних правил, скорочує час перевірок і зменшує корупційні ризики. Використання штучного інтелекту, блокчейну, біометрії, сканерів та Інтернету речей сприяє покращення прозорості митних процедур та покращенню міжнародного співробітництва у сфері митного контролю.

Для України важливо продовжувати впровадження новітніх технологій, орієнтуючись на досвід розвинених країн, таких як США, ЄС і Китай, щоб забезпечити ефективну митну перевірку і мінімізувати порушення митних правил.

3.3. Запобіжні заходи та інформаційна кампанія серед учасників зовнішньоекономічної діяльності щодо порушень митних правил

У теперішніх реаліях, де міжнародна торгівля посідає одне із основоположних місць у економічному розвитку держав, питання запобігання порушенням митних правил є надзвичайно важливим. Окрім застосування жорстких санкцій до порушників, вагому роль відіграють превентивні заходи та інформаційна кампанія, що спрямовані на підвищення обізнаності учасників зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) про митне законодавство, наслідки його порушення та важливість дотримання норм.

Митні органи багатьох країн впроваджують різноманітні запобіжні роботи, направлені на зниження ризиків, а також активно проводять освітні кампанії для

підприємців, логістичних компаній, перевізників та митних брокерів. Такі ініціативи є важливим компонентом боротьби з контрабандою, ухиленням від сплати митних надходжень та іншими незаконними діями у сфері митної політики.

Запобігання порушенням митних правил означає створення таких умов і процедур, які унеможливають або мінімізують ризик порушень. Ці заходи включають законодавчі, організаційні, технологічні та інформаційні аспекти, які здатні значно знизити ймовірність виникнення порушень серед учасників зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).

Наявність чітко прописаних і доступних митних засад являється першим і найважливішим кроком у запобіганні порушенням. Важливу роль відіграє постійне оновлення митного законодавства відповідно до змін у міжнародній торгівлі, а також виконання зобов'язань перед міжнародними організаціями, такими як Світова організація торгівлі (СОТ) та Європейський Союз (ЄС) [55]. До основних норм, які мають запобіжний характер, можна віднести Митний кодекс країни, що визначає правила митного контролю, декларування товарів, обов'язки учасників ЗЕД. Міжнародні угоди і конвенції, що сприяють координації митного законодавства з міжнародними еталонами. Спрощення митних процедур для добросовісних учасників ЗЕД, наприклад, програми авторизованого економічного оператора (АЕО).

Для запобігання порушенням митних правил необхідно застосовувати систему санкцій, яка має бути достатньо жорсткою, але при цьому не повинна ставити під загрозу розвиток законної економічної діяльності. Підвищення штрафів, введення кримінальної та адміністративної відповідальності за серйозні порушення – це важливі елементи превенції.

Автоматизація митних процедур є важливим інструментом запобігання порушенням. Впровадження електронного декларування, системи ризик-менеджменту та аналітичних інструментів дозволяє зменшити людський фактор, що є одним із основних джерел порушень митних правил. Автоматизовані системи, такі як АСУ "Інтермакс", дозволяють митникам швидко перевіряти законність товарів та документів, а також автоматично виявляти ризикові вантажі. Це також забезпечує

прозорість митного процесу, що створює додаткові стимули для учасників ЗЕД дотримуватися законодавства.

Одним із найбільш ефективних запобіжних заходів є система контролю за зовнішньоекономічною діяльністю підприємств, що дозволяє знизити ймовірність порушень на всіх етапах митного процесу. Митні органи здійснюють контроль за декларуванням товарів та послуг, перевезенням товарів через митний кордон, аудитом митних декларацій та документів.

Програма Авторизований економічний оператор (АЕО) дозволяє компаніям, які проходять сертифікацію за встановленими стандартами безпеки та відповідності митному законодавству, отримувати спрощені митні процедури. Це дає компаніям додаткові стимули для дотримання правил і законів, а також знижує рівень контролю з боку митниці при підтвердженій надійності. Програма АЕО в Європейському Союзі дозволяє забезпечити ефективну співпрацю між митними органами та бізнесом, спрощуючи митні процедури для надійних операторів [24, с. 98].

Інформаційна кампанія серед учасників зовнішньоекономічної діяльності є важливим елементом системи боротьби з порушеннями митних правил. Інформаційна кампанія спрямована на підвищення обізнаності учасників ЗЕД про митні процедури, законодавчі вимоги та наслідки порушень митних правил. Вона допомагає зменшити кількість випадкових порушень, знижує ризик правових помилок та створює сприятливе середовище для законної та безпечної міжнародної торгівлі.

Інформаційна кампанія спрямована на те, щоб учасники зовнішньоекономічної діяльності розуміли та дотримувалися митних норм і процедур. Багато порушень митних правил стаються через незнання або неправильне розуміння митних вимог. Надання точних, доступних та актуальних відомостей про митні процедури дозволяє бізнесу уникнути неумисних порушень. Вчасно надана інформація формує позитивне ставлення до митних органів. Якщо бізнес бачить, що митні органи активно інформують про зміни у законодавстві і готові надати консультації, це збільшує довіру до системи в цілому.

Кожне порушення митних правил створює додаткові витрати та адміністративні бар'єри для бізнесу. Запобігання таким порушенням зменшує час на розгляд справ, адміністративні витрати і бюрократичні процедури.

Інформаційна кампанія має різноманітні форми та інструменти, які дозволяють ефективно донести до учасників ЗЕД необхідну інформацію та забезпечити її доступність для всіх зацікавлених сторін. Митні органи можуть надсилати учасникам ЗЕД інформаційні листи або брошури з детальним поясненням змін у митних правилах [15, с. 58]. Такі матеріали повинні бути написані зрозумілою мовою і містити конкретні приклади. Регулярне проведення семінарів, вебінарів і тренінгів для підприємців дозволяє не тільки інформувати їх про зміни в законодавстві, а й дати практичні поради щодо правильного оформлення митних документів. Створення спеціальних гарячих ліній для отримання консультацій з митних питань допоможе бізнесу швидко реагувати на зміни і уникнути помилок у процесі митного оформлення.

Сучасні технології значно полегшують процес обміну інформацією та взаємодії митних органів з учасниками ЗЕД. Митні органи можуть створювати і підтримувати спеціалізовані вебсайти з актуальною інформацією для бізнесу. Наприклад, на таких сайтах можна знайти правила декларування, тарифи, митні інструкції та інші документи [31, с. 215]. Використання email-розсилок та мобільних додатків для інформування бізнесу про зміни у митному законодавстві дозволяє швидко донести важливу інформацію до великих груп осіб. Створення онлайн-курсів для навчання учасників ЗЕД митним правилам є ще одним важливим інструментом. Це дозволяє бізнесу дізнатися про вимоги митного оформлення у зручний для нього час.

Соціальні мережі стають важливим засобом комунікації з підприємцями, оскільки вони дозволяють митним органам оперативно інформувати про нововведення, акції та заходи. Використання таких платформ, як Facebook, LinkedIn, Instagram, дозволяє митним органам безпосередньо комунікувати з учасниками ЗЕД, надаючи їм не тільки новини, а й рекомендації щодо митних процедур.

Засоби масової інформації також займають надважливу роль у розповсюдженні знань про митні правила. Публікація статей, інтерв'ю з митними експертами,

висвітлення важливих змін у митному законодавстві допомагають підвищити обізнаність громадськості та бізнесу.

У багатьох країнах світу активно використовуються різноманітні інструменти для інформування учасників ЗЕД щодо митних правил. Канадська митна адміністрація активно використовує веб-сайти, мобільні додатки та публікації в соціальних мережах для інформування бізнесу. Окрім цього, в Канаді проводяться регулярні семінари для підприємців, де їм пояснюють, як уникнути порушень митних правил.

У США використовуються онлайн-ресурси, зокрема сайт U.S. Customs and Border Protection, який пропонує митні тарифи, інструкції для підприємців та інші корисні ресурси. Також проводяться спеціальні тренінги для бізнесу, що стосуються змін у митному законодавстві [42, с. 81].

Враховуючи часті зміни в митному законодавстві, необхідно забезпечити оперативне оновлення інформаційних матеріалів на вебсайтах і в мобільних додатках. Важливо, щоб усі матеріали були написані простою та зрозумілою мовою, без складних юридичних термінів, аби кожен учасник ЗЕД міг зрозуміти митні вимоги. Рекомендується проводити інформаційні кампанії через соціальні мережі, де митні органи зможуть безпосередньо взаємодіяти з бізнесом і швидко реагувати на питання [16, с. 55]. Підприємці повинні мати доступ до регулярних тренінгів і вебінарів з актуальних питань митного контролю.

Інформаційна кампанія серед учасників ЗЕД щодо порушень митних правил є важливим інструментом для забезпечення прозорості та результативності митної перевірки. Адже вона сприяє зменшенню кількості правопорушень, покращенню взаємодії між бізнесом та митними органами, а також підвищенню обізнаності про наслідки порушень митних правил. Використання як традиційних методів комунікації, так і цифрових інструментів допомагає забезпечити доступ до необхідної інформації в будь-який час і для будь-якої категорії учасників ЗЕД.

У третьому розділі дипломної роботи були розглянуті основні аспекти боротьби з порушеннями митних правил, а також визначені перспективи розвитку цієї сфери. Зокрема, було проведено аналіз досвіду зарубіжних держав світу відносно організації

протидії митним порушенням, що дозволяє визначити ефективні методи і стратегії, котрі можуть бути реалізовані в нашій країні для підвищення дієвості та результативності митного контролю та зменшення кількості порушень.

Важливою складовою цього процесу є застосування інноваційних технологій у митному контролі. Автоматизовані системи, штучний інтелект, блокчейн та інші технології вже показали свою ефективність у боротьбі з митними правопорушеннями в ряді країн. Ці технології дозволяють зменшити людський фактор, підвищити прозорість процесів та забезпечити точність і швидкість обробки митних документів.

Загалом, інтеграція сучасних технологій у митну перевірку, а також активна інформаційна діяльність є необхідними складовими для побудови ефективної системи протидії митним правопорушенням. Перспективи розвитку цих напрямків в Україні свідчать про великий потенціал для підвищення ступеню безпеки, а також дієвості та результативності митного контролю, а також для створення сприятливого клімату для бізнесу.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження теми «Правове регулювання боротьби з порушеннями митних правил» було розглянуто та проаналізовано ключові аспекти митного законодавства України та міжнародних норм, визначено суб'єкти, принципи та форми протидії митним правопорушенням, а також розглянуто перспективи удосконалення митного контролю.

У першому розділі роботи було визначено поняття, значення та види порушень митних правил. Проаналізовано найбільш поширені схеми недотримання митних нормативно – правових приписів у галузі зовнішньоекономічної діяльності, в тому числі контрабанду, махінації з митною ціною товарів, підробку документів тощо. Важливим аспектом дослідження стала характеристика міжнародно-правових актів у сфері боротьби з порушенням митних правил, зокрема положень Кіотської конвенції та Угоди про спрощення процедур торгівлі СОТ. Було встановлено, що гармонізація митного законодавства з міжнародними стандартами є важливим кроком до підвищення ефективності митного контролю та боротьби з порушеннями митних правил.

У другому розділі було здійснено детальний аналіз адміністративно-правової протидії митним правопорушенням. Зокрема, визначено суб'єктів боротьби з недотримання митних правил, серед яких митні органи, Національна поліція, прокуратура, судові органи, Служба безпеки України та антикорупційні органи. Також розглянуто принципи протидії митним правопорушенням, серед яких особливу увагу приділено законності, презумпції невинуватості та невідворотності відповідальності. Досліджено основні форми боротьби з митними правопорушеннями, а саме попереджувальні, контрольні та юридично-примусові заходи.

У цьому розділі також було розглянуто види відповідальності за порушення митного законодавства, зокрема адміністративну, кримінальну та цивільно-правову відповідальність. Проаналізовано положення Митного кодексу України, Кодексу

України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України, які регламентують санкції за порушення митних правил.

У третьому розділі було розглянуто перспективи боротьби з митними правопорушеннями. Значна увага була приділена аналізу досвіду зарубіжних країн, зокрема Європейського Союзу, США та Китаю, які мають високий рівень ефективності митного контролю саме через введення надсучасних методів та автоматизованих систем управління митними процедурами. Досліджено інноваційні технології, які можуть бути використані у митному контролі, зокрема автоматизовані системи митного контролю, технології блокчейну, штучного інтелекту та Інтернету речей (IoT), а також рентгенівські та гамма-сканери для виявлення контрабанди та незаконного перевезення товарів. Важливим напрямком боротьби з порушеннями митних правил є запобіжні заходи, серед яких особливу увагу було приділено інформаційним кампаніям серед учасників зовнішньоекономічної діяльності щодо наслідків порушення митного законодавства.

Українське митне законодавство потребує подальшої гармонізації з міжнародними стандартами та підлаштування до теперішніх загроз у сфері митного контролю. Важливо вдосконалювати механізми протидії корупційним ризикам та забезпечувати прозорість митних процедур. Україна має активно співпрацювати з міжнародними митними організаціями та правоохоронними структурами з метою обміну інформацією, спільного контролю за митними порушеннями та протидії міжнародним схемам контрабанди.

Використання сучасних цифрових технологій, таких як автоматизовані системи управління митними процедурами, блокчейн, штучний інтелект та Інтернет речі, дозволить значно підвищити ефективність митного контролю, зменшити корупційні ризики та прискорити процеси митного оформлення. Проведення масштабних інформаційних кампаній серед підприємців та учасників зовнішньоекономічної діяльності сприятиме підвищенню їх відповідальності за дотримання митного законодавства та зменшенню кількості несвідомих правопорушень. Ефективна боротьба з митними правопорушеннями потребує не лише жорсткого контролю, а й

створення ефективної системи санкцій, які будуть достатньо дієвими та водночас відповідати принципу пропорційності покарання.

Правове регулювання боротьби з порушеннями митних правил є складним та багатогранним процесом, що вимагає постійного удосконалення та адаптації до сучасних викликів. В умовах глобалізації та зростаючих обсягів міжнародної торгівлі Україна має розвивати ефективну систему митного контролю, орієнтовану на запровадження найкращих світових практик, використання інноваційних технологій та посилення правової відповідальності. Лише комплексний підхід, що поєднує правові, організаційні та технологічні заходи, дозволить створити дієву систему боротьби з порушеннями митних правил та забезпечити економічну безпеку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акимович А. Митний контроль: фіскальні пріоритети та правове регулювання в Україні. 2024. 53 с.
2. Бабюк А. Правове регулювання митної справи в Україні. Актуальні проблеми держави і права. Вип. 89. 2021. С. 3-7.
3. Бабюк А. Митна система України: Історико-правовий огляд. Юридичний вісник. Вип. 1. 2022. С. 15-20.
4. Бухарєва Ю. Правові засади протидії порушенням митних правил Державною митною службою України. 2024. С. 117-123.
5. Бундар Н. Зарубіжний досвід протидії порушенням митних правил. 2024. С. 32-39.
6. Годяк А. Деякі питання правового регулювання компромісу в справі про порушення митних правил. Юриспруденція. Вип. 1. 2016. С. 160-167.
7. Грянка Г. Правові засади адміністративної відповідальності за порушення митних правил. Право і суспільство. Вип. 6. 2016. С. 102-108.
8. Демчук М. Митні правопорушення: запобігання та протидія в контексті зарубіжного досвіду. Юридичні науки. Вип. 30. 2019. С. 160-165.
9. Денисова А. Контрабанда та порушення митних правил в Україні. MARITIME SECURITY OF THE BALTIC-BLACK SEA REGION: CHALLENGES AND THREATS. 2021. 248 с.
10. Додін Є. Шляхи вдосконалення законодавства про адміністративну відповідальність за порушення митних правил. Актуальні проблеми держави і права. Вип. 35. 2017. С. 328-333.
11. Допілка В., Павловська І. Теоретико-правові засади відповідальності за порушення митних правил. Право. Вип. 67. 2021. С. 190-194.
12. Дорош М. Адміністративна юрисдикція митних органів України. Вип. 3. 2019. С. 27-30.
13. Єльцов В. Деякі проблемні питання застосування судами законодавства про порушення митних правил. Вип. 4. 2019. С. 183-190.

14. Ільченко О. Нормативно-правове забезпечення митної безпеки на міжнародному рівні. 2024. С. 52-59.
15. Капітанець С. Запобігання та протидія митним правопорушенням: аналіз закордонного досвіду. Економіка і менеджмент. Вип. 26. 2017. С. 55-58.
16. Кістанова Я. Правове регулювання співробітництва в сфері боротьби з митними правопорушеннями в ЄС. Правова держава. Вип. 20. 2017. С. 51-56.
17. Кольба Р. Особливості притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митного законодавства в Україні. Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України. 2021. 38 с.
18. Крисоватий А., Новосад І. Діяльність митних органів у забезпеченні митної безпеки України у сфері протидії порушенням митних правил. Науковий погляд: економіка та управління. Вип. 2. 2017. С. 66-76.
19. Мельник А. Організаційно-правові засади протидії митним правопорушенням в Україні. 2022. С. 48-52.
20. Опря Д. Міжнародно-правове регулювання співробітництва держав у боротьбі із митними правопорушеннями. 2019. С. 39-45.
21. Параниця С., Ветрова С. Адміністративно-правове регулювання здійснення митного контролю в Україні. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності. Вип. 1-2. 2018. С. 95-101.
22. Перепьолкін С., Горбонос В. Національно-правова регламентація взаємної адміністративної допомоги з митних питань. Вісник Академії митної служби України. Право. Вип. 1. 2021. С. 91-96.
23. Полякова Ю., Котуха О., Олашин М. Інституційно-правове забезпечення міжнародного митного співробітництва України. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. Вип. 3. 2020. С. 263-273.
24. Полянська Є. Генезис правового регулювання адміністративно-правових засад протидії митним правопорушенням. Молодий вчений. Вип. 3. 2023. С. 95-100.
25. Рогатинська Н. Міжнародний досвід удосконалення системи заходів запобігання правопорушень у митній сфері. 2021. С. 157-163.

26. Рябовол Л. Система забезпечення митної безпеки в Україні. Юридичний вісник. Вип. 4. 2020. С. 58-65.
27. Рябченко О. Місце митного права у структурі системи права: окремі пропозиції щодо визначення. Law Journal "Air and Space Law". Вип. 3. 2022. С. 30-37.
28. Сахарнацька М. Порушення митних правил: проблеми та напрями протидії. 2024. 56 с.
29. Соломенко Г. Адміністративно-правовий статус суб'єктів боротьби з порушенням митних правил. Право. Вип. 31. 2018. С. 23-25.
30. Сорока Д. Контрабанда товарів: теоретико-правова характеристика та способи протидії. 2017. 27 с.
31. Твардовська Я. Міжнародне співробітництво у боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил. Правові та організаційні питання. Вип. 4. 2020. 174 с.
32. Теремецький В., Чумак В. Правове регулювання повноважень державної митної служби щодо запобігання та протидії контрабанді. 2023. С. 81-85.
33. Терещук Ю. Деякі питання сучасного адміністративно-правового забезпечення митної справи. Актуальні проблеми правознавства. Вип. 4. 2016. С. 39-42.
34. Федотова І. Правове регулювання процедури надання адміністративних послуг митними органами України за принципом "єдине вікно", "єдиний офіс". Вісник Академії митної служби України. Право. Вип. 1. 2020. С. 85-90.
35. Хомутянський В. Адміністративно-правова протидія порушенням митних правил. 2021. 26 с.
36. Хомутянський В. Адміністративні процедури митної діяльності: окремі питання визначення сутності. Юридичні науки. Вип. 30. 2019. С. 108-113.
37. Шевчук Л. Правове регулювання боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. 2023. 64 с.
38. Щербіна А. Правове регулювання використання персональних даних в Митній службі України. Право і суспільство. Вип. 3. 2018. С. 58-64.
39. Яромій І. Історико-правове дослідження становлення інституту порушення митних правил в Україні. Вип. 1. 2018. С. 125-130

40. Lawler R. Border Security. The Role of Law Enforcement in Emergency Management and Homeland Security. Vol. 24. 2021. P. 89-110.
41. Mapesa B. Factors affecting customs staff competence at the Customs Service and Border control department. 2019. P. 287-301.
42. Mascott J. Early Customs Laws and Delegation. Geo. Wash. L. Rev. 87. 2019. P. 13-88.
43. Metet M., Gitonga D., Kipsang S. Effectiveness of risk management strategies on performance of the Customs and Border Control Department. 2021. P. 205-238.
44. Whitehead D. Border Guard: The Story of the United States Customs Service. 2025. 218 p.

Електронні джерела:

45. Всесвітня митна організація. URL: <https://customs.gov.ua/mizhnarodna-spivprazia> (дата звернення: 18.03.2025).
46. Генеральна угода з тарифів і торгівлі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text (дата звернення: 18.03.2025).
47. Зовнішньоекономічна діяльність: поняття, принципи здійснення та види. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19354/> (дата звернення: 18.03.2025).
48. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 18.03.2025).
49. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 18.03.2025).
50. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 18.03.2025).
51. Митне право ЄС. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/mitne-pravo-yes> (дата звернення: 18.03.2025).
52. Митний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 18.03.2025).
53. Основні форми митного контролю. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/6019/93/> (дата звернення: 18.03.2025).

54. Порушення митних правил та відповідальність. URL: <https://shevrada.dp.ua/porushennya-mitnih-pravil-ta-vidpovidalnist-peredbachena-mitnim-kodeksom-ukrayini/> (дата звернення: 18.03.2025).
55. Світова організація торгівлі (СОТ). URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/svitova-organizaciya-torgivli-sot> (дата звернення: 18.03.2025).